

www.kaks.fi

polemiikki

1/2025

tuoreen kuntatiedon erikoislehti

KOVIEN UURASTUSTEN LOPPUHUIPENNUS

Kunta- ja aluevaalit

2025

Kommunal- och välfärdsområdesvalet

N:o





Jenni Airaksinen
päätoimittaja

Elämän arkisuus ja tavallisuuden taika

Ystävänäpäivän aattona sadat ihmiset kokoontuivat Finlandia-talon kongressisiipeen pohtimaan hyvinvointiyhteiskunnan seuraavaa lukua. Miina Sillanpään säätiön, Itlan ja KAKS:n yhteistyössä järjestämä tilaisuus oli upea, juhlallinenkin, mutta seminaarin jälkihehkussa minua on ennen kaikkea pohdituttanut ajatus arjesta ja tavallisuudesta.

Elämme outoa aikaa, jossa kaikkien on oltava parhaita versioita itsestään ja mielusti jonkinlaisia supertähtiä. Tavallisuus kuvataan tilana, josta on ponnistettu kuin ihmeen kaupalla kohti tähtiä.

Erityisesti jäin seminaarin jälkimainingeissa ajattelemaan sitä, miten tämä arkisuuden ja tavallisuuden vierastaminen on pesiytynyt myös puheeseen kunnista. Uusia tarinoita haetaan erottautumisen kautta. Keskitymme raivokkaasti etsimään wau-efektejä ja elinvoimaihmeitä ja kaikki kunnat metsästävät strategioissaan sitä juurevaa, mutta lennokasta visiota tai slogania, jonka varaan voidaan rakentaa jotain uutta ja ihmeellistä.

Ylivoimaisesti suurin osa meistä ihmisistä ja kunnista on aivan tavallisia, vakaita ja vankkoja kasiplussan suorittajia. Ja sen pitäisi riittää.

Kunta, joka tekee hommansa tavallisesti ja moitteetta, on usein hiukan näkymätön. Kovin harva meistä juhlii joka aamu sitä, että saa talviaamun kylmässä valossa keittää kahvinsa puhtaaseen veteen. Pihassa jurnuttava lumitraktori saattaa sängyn lämmössä kiukuttaa, mutta kyllä on kiva tallustaa ratikkapysäkillä aurattua ja hiekoitettua väylää pitkin.

Myös tavallinen, arkensa aivan hyvin suorittava ihminen saattaa olla näkymätön. Harvoin olen itse saanut kehuja siitä, että pyykit on suurin piirtein pesty ja keittiö siivottu, laskut maksettu ja jääkaapissa on ruokaa.

Kuntatyö on erinomainen esimerkki arkisesta ja toisinaan näkymättömästä puurtamisesta. Olen iloinen siitä, että säätiömme on yhteistyössä **Tarja Halosen** kanssa jo vuodesta 2004 lähtien jakanut palkintoja arkisille sankareille kuntatyön etulinjassa. *Arjen turvaaja* -palkinnon saajia oli tänä vuonna neljä, jotka valittiin yli 70 ehdotuksen joukosta. Kaikkien valittujen palkintoperusteluissa oli mainittu, että palkintoon johtanut toiminta ei ollut mitään erikoista, vaan kuva siitä, miten henkilöt työnsä kaikkina tavallisina päivinä tekevät. Todellisia arjen sankareita siis.

Aion tänä keväänä tunnustella arkeani ja tavallisuuttani. Nuuhkia aamulla kahvin tuoksua ja juhlia siitä, että linnut visertävät. Kuunnella, miten tavallinen elämä hengittää – siinä ei ole välttämättä mitään suurta, ei mitään ihmeellistä, mutta silti aivan kaikki.

polemiikki 1/2025

KANNEN KUVA: LEHTIKUVA



kuvan muokaus: Minna Ruusinen



Lehtikuva



Merja Ojala



Merja Ojala

PÄÄKIRJOITUS

3

AJASSA

Raikkaita suuntia -seminaarikooste.

5

• Mielenterveys rakennetaan yhdessä, korostaa psykoterapeutti Emilia Kujala.

10

• Arjen turvaajat 2025 palkittiin seminaarissa

12

TIETOKAKS

Hyvinvointialueet saavat kritiikkiä.

Aluevaalien tarpeellisuus puhuttaa kansalaisia.

14

Ihmisten vaalit

18

KUNTA- JA ALUEVAALIT TULOSSA

Estradille nostetaan ehdokkaat, mutta kaiken takana

on mittava määrä työtä ja valmiiksi rasvattu vaalikoneisto.

TUPLAVAALIT - TUPLAVAATIMUKSET?

Näin vaalit järjestetään Seinäjoella.

24

VAALIHÄIRINTÄÄ LUVASSA?

25

UUSIIN KUNNANVALTUUSTOIHIN TARVITAAN

ÄLYKKÄITÄ SOPEUTTAJIA

Kun Kuntaliiton toimitusjohtaja ja tutkimuspäällikkö

pääsevät puhumaan vaaleista,

kirkastuu tiedon merkitys.

26

LIETO ON RAKENNUMUUTOSTEN

SUOMI PIENOISKOOSSA

30

BORGIN POINTIT

KAKSin tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi

kuntakenttää ja yhteiskuntaa palstallaan.

33

TUPLAVAALIT KIINNOSTAVAT TUTKIJOITA

34

Kuntavaalitutkimuksen tekijät Elina Kestilä-

Kekkonen ja Jussi Westinen.

SÄÄTIÖT IHMISEN ASIALLA SÄÄTIÖT JA KUNNAT

LUOVAT KUKOISTAVAN KULTTUURIELÄMÄN

Säätiöt ja rahastot ry:n toimitusjohtaja Liisa Suvikumpu

ja Suomen kulttuurirahaston Susanna Pettersson.

38

OPINTIEN RISTEYKSESSÄ

Professori Janne Varjo on tutkimuksessaan

todennut lapsen äänen jääneen kuulumatta.

42

LÄHIKUVASSA ANU VEHVILÄINEN

Vaikuttamisen tahto ei kadonnut, vaikka

politiikka jäikin taakse.

46

KOLUMNIT

Satu Perjo

53

TÄTÄ TUTKIN

Nuorten äänen puolesta Anu Gretchel.

54

NUMEROT AUKI

55

Polemiikki on Kunnallissalan kehittämssäätiön tytäryhtiön Pole-Kuntatieto Oy:n neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lehti. Polemiikin levikki on 10 500.

Julkaisija Pole-Kuntatieto oy c/o Kunnallissalan kehittämssäätiö, Fredrikinkatu 61, 00100 Helsinki, kaks@kaks.fi

Päätöimittaja: Jenni Airaksinen Toimitusneuvosto: Jenni Airaksinen, Sami Borg, Maria Markus ja Minna Ruusinen.

Toimitus ja ulkoasu: Minna Ruusinen/Miks' ei! Oy, miksei@y@gmail.com

Ilmoitusten myynti: T:mi Kari Salko Kari Salko p. 0400-604 133 kari@karisalko.com

ISSN 1455-6022 (painettu) ISSN 2489-883X (verkkójulkaisu)

Osoitteenmuutokset: kaks@kaks.fi Paino: PunaMusta Oy. Aikakausmedia ry:n jäsen.



RAIKKAITA SUUNTIA

Hyvinvointivaltion tulevaisuutta luotsaavassa seminaarissa käsiteltiin yhteisöllisyyttä ja huolenpitoa, toivoa sekä ratkaisuja mielenterveyskriisiin.



Finlandia-talolla pohdittiin ystävänäpäivän aattona 13.2 isolla joukolla hyvinvointivaltion tulevaisuutta *Raikkaita suuntia* – hyvinvointiyhteiskunnan seuraava luku -seminaarissa.

KAKSin lisäksi tapahtumaa järjestivät Miina Sillanpään Säätiö sekä Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Ithla.

Päivä alkoi professori **Juho Saaren** ja valtiovarainministeriön finanssineuvos **Noora Heinosen** napakalla dialogilla otsikosta Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus. Keskustelussa Saari korosti, että vaikka moni asia tulee muuttumaan, suomalainen hyvinvointivaltio ei ole lopussa eikä edes lähellä sitä.

jatkun >

KAKSin hallituksen jäsen Anne Huotari.



Juho Saari ja Noora Heinonen



Paula Risikko



Yhteisseminaarin vetäjät KAKSin Jenni Airaksinen, Soile Kuitunen Miina Sillanpään Säätiöstä sekä Katri Vataja ITLAsta.

jatkuu >

- Tärkeää on nyt muutoksen hallinta, hän korosti.

Myös Noora Heinonen lähti keskusteluun hillitsemällä kuulijoiden huolia toteamalla, että tilanne hyvinvointivaltiomme suhteen on parempi kuin mitä median klikkiot-sikot meille kertovat.

- Vaikka elämme huolien viitoittamaa tietä, ja esimerkiksi väestömme ikääntymisen haasteeseen ei ole varauduttu tarpeeksi, samalla on muistettava, että meillä on rakenteita sekä päätöksentekokykyä ja -halua, joiden avulla pääsemme eteenpäin.

Molemmat olivat yksimielisiä tarpeesta saada aikaan yhtä hal-



Paneelikeskustelua veti Anu Partanen ja siihen osallistuivat Sara Seppänen, Tapani Tölli, Paula Risikko, Iisac Jyväsjärvi, Titta Hiltunen ja Elisa Gebhard.

lituskautta pidemmälle kantava näkemys siitä, mihin hyvinvointiyhteiskunta on menossa ja mikä on sen visio.

– Muutosta pitää pystyä katsomaan pidemmällä aikavälillä siksi-kin, että muutoksesta seuraa välittömästi polarisoituneita mielipiteitä, Saari totesi ja jatkoi toivovansa, että politikointia hyvinvointivaltiosta saataisiin vähemmälle.

Poliitikot äänessä

Aamupäivä jatkui toimittaja ja tietokirjailija **Anu Partasen** moderoimalla paneelikeskustelulla, jossa kuultiin poliitikkojen näkemyksiä muun muassa hyvinvointiyhteis-

kunnan tilasta, valtion ja yksilöiden vastuista sekä tarvittavista teoista.

Paneeliin osallistuivat SDP:n kansanedustaja ja Helsingin kaupunginvaltuutettu **Elisa Gebhard**, Vasemmistoliiton kaupunginvaltuutettu **Titta Hiltunen** Helsingistä, Vihreiden kuntavaaliehdokas **Iisac Jyväsjärvi** Helsingistä, Kokoomuksen kansanedustaja, Seinäjoen kaupunginvaltuutettu ja kaupunginhallituksen puheenjohtaja **Paula Risikko**, Perussuomalaisten kansanedustaja, Lapin hyvinvointialueen aluevaltuutettu ja aluehallituksen jäsen sekä Rovaniemen kaupunginvaltuutettu **Sara Seppänen** sekä Pohjois-Pohjan-

jatkuu >



Pirkko Parjanen

Sanna Lehtonen
ja Eero Laesterä



Elisa Gebhard

jatkuu >

maan hyvinvointialueen aluehallituksen puheenjohtaja, Keskustan **Tapani Tölli**.

Keskustelun aluksi Partanen kysyi panelisteilta, mikä on heille itselleen kaikista tärkein tai läheisin asia, jota he haluaisivat edistää kunnissa tai alueilla, jotta hyvinvointi kunnissa lisääntyisi. Vastauksissa nousivat esiin palveluiden toimivuus, kansalaisten toiminta- ja selviytymiskyvyn edistäminen, kun-



Presidentti Tarja Halonen

tien elinvoimasta ja työllisyysasioista huolehtiminen, sivistys sekä mielenterveyskriisin ratkaiseminen.

Moni nosti esille huolensa nuorista.

– Ei ole järkeä, että nuoret ovat uupuneita jo työelämään tullessaan, kommentoi esimerkiksi Elisa Gebhard.

Kun panelisteilta kysyttiin tuoreimpaan KAKS:n *Kuntailmapun-tari*-kyselyyn viitaten, tarjoaako hy-

vinvointiyhteiskunta liikaa etuja ihmisille, jotka eivät apua tarvitse, yksikään panelisteista ei ollut sitä mieltä, että etuja tarjotaan liikaa. Yleisöltä kysyttäessä sen sijaan nousi jonkin verran käsiä.

KAKS:n kyselyssä sama kysymys jakoi suomalaiset hyvin tasaisesti: 40 prosenttia oli sitä mieltä, että kyllä vain, nykyinen suomalainen hyvinvointiyhteiskunta tarjoaa liikaa etuja ihmisille, jotka eivät apua



Professori Pentti Arajärvi

tarvitse. Hieman suurempi joukko, 45 prosenttia, ajatteli päinvastoin.

Useiden panelistien puheen-
vuoroissa kuitenkin korostui yksilön vastuu omasta ja läheistensä hyvinvoinnista. Toiset panelisteista puolestaan vierastivat vastuun ja hoivavastuun säilyttämistä entistä vahvemmin yksilöiden itsensä harjoille.

– Kaikilla ei ole läheisiä tai turvaverkkoja ympärillään, painotti kauppatieteiden maisteriksi opiskeleva Iisac Jyväsjärvi, joka kertoi olevansa hyvin pessimistinen sen suhteen, tuleeko itse koskaan olemaan eläkkeellä. Hänen mukaansa ainoa keino rahoittaa hyvinvointipalveluja on yrittäjäyys ja siihen kannustaminen kaikin mahdollisin keinoin.

Mielenterveysasiat puhuttivat

Psykologi ja yhteiskunnallinen vaikuttaja **Emilia Kujala** puhui seminaarissa siitä, kuinka luodaan mielenterveyden kannalta keskeinen hyvinvointiyhteiskunta. Puheenvuoro kirjoitti yleisöltä paljon kommentteja ja kysymyksiä.



Myös KAKS:n hallituksen puheenjohtaja **Merja Taponen** kertoi Kujalan esityksen herättäneen paljon ajatuksia.

– Nuorten mielenterveysongelmien kohdalla on mentävä juurisyyhin eli ongelmien ehkäisyyn, sillä meillä ei koskaan tule riittävää henkilöstöä korjaamaan työhön. Meidän on oikeasti kyettävä miettimään, mitkä ovat syyt mielenterveyskriisin taustalla.

Miten kuntien talouden käy?

Seminaarin iltapäivä jakautui kolmeen eri alaseminariin.

KAKS:n toimitusjohtaja **Jenni Airaksisen** luotsaamassa *Kuntatalouden tila* -seminaarissa näkemyksiään jakoivat kuntatalouden asiantuntija **Eero Laesterä** ja Kuntaliiton kuntatalousasioiden johtaja **Sanna Lehtonen**.

Keskustelussa pohdittiin muun muassa sitä, mistä johtuu kokonaisnäkemyksen puute, joka näyttää kuntatalousasioita vaivaavan. Lehtonen haki vastausta muun muassa valtioneuvoston epäyhtenäisyydestä, sillä ministeriöt ovat kukin vastuussa omista momenteistaan eikä mikään taho summaa kokonaisnäkemyksiä yhteen.

Yksi iso tema kuntatalouskeskustelussa käsitteli sitä, pitääkö palvelulupausta kuntalaisille tarkastella uudelleen, jotta saadaan luotua järjestelmä, jolla on taloudellista kantokykyä.

Kysymyksen siitä, tuleeko

kuntien taloudellinen tilanne tulevaisuudessa helpottumaan vai vaikeutumaan, Lehtonen vastasi ykskantaan, että taloustilanne tulee paranemaan. Hän perusteli toiveikasta vastaustaan sillä, että kuntien yhteistyön lisäämisessä on paljon potentiaalia.

Laesterä oli vastauksessaan pessimistisempi ja totesi, että varsinkin pienien kuntien tilanne säälittää.

Onneksi on myös kasvussa olevia kuntia, joihin kuuluu suurimpien kaupunkien lisäksi kehyskuntia. Niiden tilannetta helpottaa esimerkiksi maanmyyntitulot.

Vauvasta vaariin

Muissa alaseminareissa käsiteltiin ihmisen elämäntietoa sekä lasten ja nuorten hyvinvointia.

Miina Sillanpään Säätiön seminaarissa *Nuoret vai vanhat – yhdessä tai erikseen* pohdittiin, miten voimavarat saataisiin paremmin käyttöön ja ihmiset kohtaamaan toisiaan iästä ja sukupolvesta riippumatta. Seminaarissa myös kuultiin myös tuoreen sukupolviarometrin tuloksia siitä, mitkä asiat yhdistävät ja mitkä erottavat eri sukupolvia tässä ajassa.

Itlan alaseminaarissa puolestaan pohdittiin, millaista tulevaisuutta haluamme lapsille ja nuorille luoda ja kuinka unelmista luodaan konkreettisia ja vaikuttavia tekoja. Seminaarissa katsottiin pidemmälle horisonttiin tulevaisuusdialogissa, jota johdatteli professori ja kirjailija **Tom Erik Arnkil**.



EMILIA KUJALA

AMMATTI:

psykoterapeutti, puhuja, tietokirjailija

KOULUTUS:

kognitiivisen käyttäytymisterapian psykoterapeutti, sosiaalipsykologi (VTM)

IKÄ: 38

PERHE: puoliso ja 3-vuotias tytär

HARRASTAA:

jamaikalaista dancehall-tanssia

MOTTO:

Elämän tarkoitus ei ole minä, vaan se, että ollaan täällä yhdessä.

KIRJAT:

Tunteella Häpeä (2020), *Tunteella Kateus* (2020), *Suorittajan mieli* (2022), *Suuri self help -huijaus* (2023), *Ulko-puolisuudesta* (2024)

PODCASTIT:

Tunteella, Mielpäiväkirja (yhdessä Jenni Janakan kanssa), vakituksena asiantuntijana Ylen Melkein kaikki mielestä -podcastissa

teksti | Maria Markus kuva | Merja Ojala

MIELENTERVEYS RAKENNETAAN YHDESSÄ

Emilia Kujalan missiona on vähentää mielenterveyden ongelmiin liittyvää stigmaa ja antaa sanat sille, mitä moni kokee, mutta harva ottaa puheeksi.

Psykoterapeutti ja sosiaalipsykologi **Emilia Kujala** on huomannut, että mielenterveyskeskustelussa toistuu yksi suuri harha: kun ihminen uupuu tai masentuu, syytä etsitään ensisijaisesti hänen omista valinnoistaan, ominaisuuksistaan tai selviytymiskeinoistaan, vaikka todellinen ongelma on usein myös ympäristössä ja yhteiskunnan rakenteissa.

– Ratkaisuksi tarjotaan terapiaa, valmennuksia ja itsensä kehittämistä. Niitäkin toki tarvitaan, mutta voi käydä niinkin, että ne vain pahentavat tilannetta, Kujala toteaa.

Hän viittaa Työterveyslaitoksen toteuttaman *Miten Suomi voi* -tutkimuskoosteen laadulliseen osatutkimukseen, jossa ilmeni, että keskeisin uupumisen syy korkeasti koulutetuilla tietotyötä tekevillä ihmisillä oli paine kehittää itseään elämän kaikilla osa-alueilla.

TTL:n tutkimuksesta selvisi myös, että suomalaisten työhyvinvointi ei ole palannut pandemiaa edeltäneelle tasolle. Lisääntyvä epävarmuus oman työn tulevaisuudesta kuormittaa, ja nuorista aikuisista jopa kaksinkertainen määrä kärsii

todennäköisestä työuupumuksesta verrattuna pandemiaa edeltävään aikaan.

Katse yksilöistä rakenteisiin

Mielenterveysongelmat ovat jo pitkään ohittaneet tuki- ja liikuntaelinvaivat poissaolojen syynä.

Lisäksi tutkimusnäyttö vuosikymmenten ajalta puhuu Emilia Kujalan mukaan sen puolesta, että työuupumuksen merkittävin selittäjä on heikot työolot, ei heikot ihmiset tai näiden ominaisuudet, kuten vaikkapa perfektionismi.

Silti työelämässä jatkuu lyhytnäköinen toimintamalli, jossa yksilöt yritetään palauttaa työkyntoisiksi ilman, että itse työoloissa tapahtuisi muutoksia.

– Jos resursseja vähennetään, mutta tehtävät pysyvät samoina, vastuu kaatuu yksittäisten työntekijöiden päälle. Kun he uupuvat, heidät lähetetään terapiaan – mutta mikään ei rakenteissa muutu. Ja ihminen palaa töihin vain uupuakseen uudelleen.

Hän muistuttaa, että liian yksilökeskeinen lähestymistapa mielenterveyden ongelmiin ei aiheuta haittaa pelkästään yksittäisille ihmisille.

– Kun ongelmia lähdetään ratkomaan vahvasti yksilötasolla, vaarana on, että yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisu sivuutetaan.

Yksittäinen mielenterveysammattilainen on hänen mielestään

JOS TYÖPAIKALLA ON PORTAAT, JOISSA JOKA NELJÄS IHMINEN KAATUU JA LOUKKAA ITSENSÄ, MITÄ TEHDÄÄN?

melko kädetön ongelman juurisyyden äärellä. Hän perää nyt joukkovoimaa ja kertoo yrittäneensä herätellä päättäjiä, työyhteisöjä ja ammattiliittoja.

Herättelyssään hän käyttää apunaan metaforia. Hän kysyy, että jos työpaikalla on portaat, joissa joka neljäs ihminen kaatuu ja loukkaa itsensä, mitä tehdään? Tarkistetaan, ovatko kaikki kaatuneet olleet humalassa, onko heillä osteoporoosi tai huono näkö tai olivatko he kenties vain huolimattomia? Vai tutkitaanko, voisiko portaat korjata turvallisemmiksi?

– Fyysiseen terveyteen liittyvissä

kysymyksissä lähdemme luonnostaan etsimään ratkaisuja ympäristöstä, mutta psyykkisten ongelmien kohdalla osoitamme yksilöä.

Hän painottaa, että yhteiskunnan rakenteet ovat ihmisten tekemiä ja siksi niihin voi vaikuttaa.

– Jokaisella on vastuu, mutta sitä ei voi sysätä vain yksilöille. Jos haluamme kestäväää työelämää ja vähemmän uupumusta, katse on suunnattava yksilöstä rakenteisiin ja aloitettava niiden korjaaminen.

Emilia Kujala puhui *Raikkaita suuntia* -seminaarissa otsikolla Miten luodaan mielenterveyden kannalta kestävä hyvinvointiyhteiskunta?

Kulttuuri tuo kuntiin hyvinvointia ja aihetta ylpeyteen

Kulttuuri, taide, kirjastot, museot ja tapahtumat luovat kuntiin paljon kaivattua elinvoimaa.

Sen saavuttaminen edellyttää asiantuntevaa henkilöstöä ja riittävää rahoitusta. #Kuntavaalit2025

1

Kirjastot osallisuuden perustana

Kirjasto on olennaisen tärkeä peruspalvelu. Sen merkitys luku- ja digitaalisten kehittämisessä ja ylläpitämisessä on kiistaton. Kattava kirjastoverkko, laadukkaat kirjastopalvelut sekä asiantunteva henkilöstö mahdollistavat yhtäläisen pääsyn tietoon, elämyksiin ja kulttuuriin. Ne luovat hyvinvointia, ennaltaehkäisevät syrjäytymistä ja kiinnittävät meidät kotikuntaamme.

2

Museot kumppanina monessa

Museot ovat kouluille, sote-palveluille sekä majoitus- ja ravintolapalveluille tärkeä kumppani. Yhdeksän kymmenestä pitää tärkeänä, että kulttuuriperinnön säilyvyydestä huolehditaan asiantuntevasti. 80 prosenttia suomalaisista ajattelee, että museon tuottamaan tietoon voi luottaa ja että museoiden laadukkaan toiminnan takeena on ammattitaitoinen henkilöstö.

3

Kulttuuri on korvaamatonta

Kulttuurilla on kunnissa laaja rooli, jota on mahdoton korvata millään muulla. Kulttuurialan osaaminen tuottaa hyötyä mm. sote- ja opetussektorille, kaupunkisuunnitteluun sekä matkailun hyväksi. Toivotun tulevaisuuden varmistaminen edellyttää kulttuurialaa, alan työtä ja yrittäjyyttä tukevia päätöksiä. Yli 60 prosenttia kunnista on silti yhä vailla omaa kulttuuri-strategiaa.



VUODEN 2025 ARJEN TURVAAJAT:

Timo Kujala, Essi Flinkman, Teemu Hokkanen ja Tomi Toivanen

Kunnallisalan kehittämissäätiö valitsi vuoden 2025 Arjen turvaajiksi IT-suunnittelija **Timo Kujalan** Heinolasta, varhaiskasvatusta ja **Essi Flinkmanin** Järvenpäästä sekä Siilinjärven kunnan kunnossapidossa työskentelevän työparin **Teemu Hokkasen** ja **Tomi Toivasen**.

KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiö on vuodesta 2004 asti palkinnut vuosittain kuntien vastuulla olevien tehtävien parissa työskenteleviä *Arjen turvaaja* -palkinnolla. Tämän vuoden arjen turvaaja -ehdotusten teemana oli *“Arjen sankarit eivät aina käytä viittaa”*.

Tänä vuonna ehdotuksia tuli yli 70. Perusteluissa korostuivat vastuullisuus, sitoutuminen työhön sekä onnistuneet kohtaamiset suhteessa niin kuntalaisiin kuin työkaivereihin.

Timo Kujala on työskennellyt Heinolan kaupungilla 18 vuoden ajan. Kujalaa ehdotettiin palkinnonsaajaksi eri puolilta Heinolan kaupungin organisaatiota ja häntä kuvaillaan todelliseksi arjen sankariksi, jonka tukeen ja apuun voi aina luottaa.

– On etuoikeus työskennellä Timon kanssa. Hän ymmärtää hyvin paitsi koneita ja tietoliikennettä

myös ihmisiä, eräässä palkintoehdotuksessa todetaan.

Essi Flinkmanin kerrotaan olevan poikkeuksellisen omistautunut työlleen ja hänen erityistaitojaan ovat pienten lasten osallisuuden vahvistaminen ja vuorovaikutusosaaminen.

– Essin syli on aina avoin. Hän luo ympärilleen välittämisen kulttuuria, kuvaillaan palkintoehdotuksissa.

Teemu Hokkasen ja Tomi Toivasen palkintoehdotus piti sisällään tarinan: Työpari oli talvisena keskiviikkoamuna tavanomaisella kunnossapitokeikallaan, kun he huomasivat kadun vierestä läheltä junarataa hankeen tuupertuneen nuoren miehen kevyissä vaatteissa ja ilman päähinettä. Pakkasta oli hengenvaaralliset 30 astetta. Hokkanen ja Toivanen hälyttivät paikalle ambulanssin ja autoivat nuoren miehen lämmittämään autoonsa hätäkeskuksesta saatujen ohjeiden mukaisesti. Palkintoehdotuksessa korostetaan, että työparin toiminta tässä hengenpelastusoperaatiossa kuvaa hyvin heidän omistautumistaan ja vastuullisuuttaan, joka näkyy kaikessa arkisessakin tekemisessä.

Palkinnot jakoi presidentti **Tarja Halonen**.



Timo Kujala

Vuoden 2025 Arjen turvaajat palkittiin stipendillä ja Matti Peltokankaan veistoksella ”Arjen turvaaja”.



Tomi Toivanen



Essi Flinkman



Teemu Hokkanen

”ESSIN SYLI ON AINA AVOIN”

Kyrölän päiväkodissa Järvenpäässä kalle 3-vuotiaiden ryhmässä varhaiskasvattajana työskentelevä **Essi Flinkman** sanoo *Arjen turvaaja* -palkinnon olevan valtava tunnustus niin hänen omalle työlleen kuin koko varhaiskasvatukselle.

– Onhan tämä ihan supermahtavaa. Mehän teemme työtä maailman tärkeimpien ihmisten kanssa, hän sanoo.

Flinkman aikoo jatkaa työskenteilyä lasten kanssa ”niin pitkään kuin jalat kantaa ja henki pihisee”. Hän pitää työtään äärettömän mielenkiintoisena ja arvostaa sitä, että hän voi itse vaikuttaa siihen, miten työtään tekee.

– Voin kehittää työmenetelmiä ja nähdä niiden vaikuttavuuden.

ASUINKUNNAN PALVELUIHIN OLLAAN HYVINVOINTIALUEEN PALVELUITA TYYTYVÄISEMPIÄ

Kunnallisalan kehittämissäätiön Ilmapuntari-kyselyssä tiedusteltiin väestön näkemyksiä oman kunnan ja hyvinvointialueen palveluista sekä mielipiteitä siitä, miten kunnan- ja aluevaltuusto voi vaikuttaa asioihin seuraavalla vaalikaudella.



Sekä asuinkunnan että oman hyvinvointialueen palveluihin kohdentuu molempiin enemmän myönteisiä kuin kielteisiä kantoja.

Kansalaiset ovat kuitenkin asuinkuntansa palveluihin selvästi tyytyväisempiä kuin hyvinvointi-

alueen palvelutarjontaan.

Täysi-ikäisistä lähes joka toinen on erittäin tai melko tyytyväinen asuinkunnan palveluihin (48%). Kaksi viidestä (38%) on vähintään melko tyytyväinen hyvinvointialueensa palveluihin.



Sakari Alasuutari / Vastavalo

lä, että KAKS:n aiempien kyselyjen mukaan kunnilta hyvinvointialueille siirtyneisiin sosiaali- ja terveystalveluihin kohdentui jo ennen vuotta 2023 enemmän moitteita kuin useimpiin muihin kunnan palveluihin, kuten peruskouluihin, lasten päivähoitoon tai kulttuuripalveluihin.

Ikä, tulotaso ja poliittiset näkemykset vaikuttavat

Tyytyväisyys sekä asuinkunnan että oman hyvinvointialueen palveluihin on keskimäärää suurempaa ikääntyneiden (yli 60-vuotiaiden) ja eläkeläisten keskuudessa. Myös tulotason noustessa suopeus sekä asuinkunnan että hyvinvointialueen palvelutarjontaan lisääntyy.

Poliittis-ideologiset näkemyksetkin vaikuttavat. Kokoomuksen kannattajat ovat sekä kunnan että hyvinvointialueen palveluihin tyytyväisempiä kuin muiden puolueiden tukijat. Perussuomalaisten tukijat puolestaan suhtautuvat kunnan ja hyvinvointialueen palveluihin keskimäärin penseämmin.

Kun tarkastellaan yksinomaan hyvinvointialueita, keskustan kannattajat suhtautuvat hyvinvointialueen palveluihin myönteisimmin.

Pessimismiiä ilmassa

Suomalaiset suhtautuvat pikem-

minkin pessimistisesti kuin toiveikkaasti asuinkunnan ja hyvinvointialueen valtuustojen mahdollisuuksiin vaikuttaa palveluihin tulevalla vaalikaudella 2025–2029. Vain reilu kolmannes uskoo tulevan kunnanvaltuuston kykenevän vaikuttamaan kuntapalveluihin erittäin tai melko paljon (36%).

Aluevaltuuston vaikutusmahdollisuuksiin luotetaan vielä vähemmän. Vain joka neljäs luottaa aluevaltuuston kykyihin vaikuttaa hyvinvointialueen palveluihin tulevalla vaalikaudella (25%). Peräti joka toinen kyseenalaistaa aluevaltuuston edellytykset vaikuttaa palveluihin seuraavalla vaalikaudella (50%). On ilmeistä, että pessimistiset näkemykset johtuvat hyvinvointialueiden kehnosta taloustilanteesta.

Asuinalue ja kuntatyyppi heijastuvat arvioihin vaikutusmahdollisuuksista. Itä- ja Pohjois-Suomen asukkaat ovat keskivertoa apeammalla mielialalla, olipa kysymys asuinkunnasta tai hyvinvointialueesta. Maaseutumaisissa kunnissa asuvat suhtautuvat jokseenkin lohduttomasti myös oman kunnanvaltuuston mahdollisuuksiin vaikuttaa kunnan palveluihin. •

Neljännes suomalaisista kertoo olevansa erittäin tai melko tyytymätön oman hyvinvointialueensa palveluihin (27%). Asuinkunnan palveluihin tyytymättömiä löytyy vain kuudesosan verran (17%).

Erot selittyvät ainakin osin sil-

KAKS – Kunnallisanalyyttien kehittämisyhtiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 30.11.–4.12.2024. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.078. Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.



iStockphoto

Kunnallisan kehittämissäätiö esitti viime vuoden lopulla Ilmapuntari-tutkimuksessa kansalaisille joukon aluevaaleihin liittyviä väittämiä, joihin vastaajien tuli ottaa kantaa puolesta tai vastaan viisiportaisella asteikolla.

Enemmistö äänioikeutetuista (55%) arvioi, että aluevaalit ovat kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien toimiva väylä. Tämä näkemys vaikuttaa kuitenkin olevan enemmän periaatteellinen. Toiseen kysymykseen saattujen vastausten perusteella selvä enemmistö kansalaisista pitää aluevaaleja nykyisin näennäisvaaleina, koska valtio päättää hyvinvointialueiden tehtävistä ja rahoituksesta (58%). Eri mieltä aluevaalien näennäisyyttä koskevan väittämän kanssa on neljännes aikuisväestöstä (26%).

Monet äänioikeutetuista olisivat valmiita jopa luopumaan aluevaaleista.

Joka toinen suomalainen allekirjoittaa väittämän, jonka mukaan aluevaalien sijaan kuntien tulisi nimetä edustajansa hyvinvointialueiden valtuustoihin (48%). Neljännes torjuu tällaisen väittämän (25%) ja yli neljänneksellä ei ole näkemystä asiasta (27%).

Yksi keino vahvistaa hyvinvointialueiden itsehallintoa olisi verotusoikeus. Suomalaisilla ei kuitenkaan ole selkeää – tai ainakaan yhtenäistä – näkemystä siitä, pitäisikö hyvinvointialueille antaa verotusoikeus. Kolmannes (33%) kannattaa ja vähän suurempi osaa suhtautuu nuivasti (37%). Vajaa kolmannes ei osaa ottaa kantaa (31%).

Vastaajilta kysyttiin myös sitä, kumpi ensi kevään vaaleista on vastaajan itsensä tai hänen läheistensä kannalta tärkeämpi vaali, kunta- vai aluevaali. Suomalaisista kaksi viidestä pitää kuntavaalia tärkeämpänä (41%). Samansuuruinen joukko pitää kunta- ja aluevaaleja yhtä tärkeinä (41%). Vain yksi kahdestakymmenestä kokee aluevaalin oman elämänsä kannalta tärkeämmäksi.

Luottamustoimien kasaantumista ei hyväksytty

Samassa tutkimuksessa selvitettiin myös kansalaisten mielipiteitä poliitikkojen päällekkäisistä luottamustehtävistä.

Tulosten perusteella kansalaisten suuri enemmistö haluaa rajoittaa poliitikkojen päällekkäistä toimintaa kansanedustajana sekä kunnan- ja aluevaltuutettuna. Neljä viidestä (80%) yhtyy väitteeseen, että samojen ihmisten ei pidä olla päättämässä valtakunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien asioista. Suomalaisen tahto rajoittaa ehdolle asettumista eri vaaleissa on lisääntynyt vuodesta 2021.

Merkillepantavaa on se, että valtaosa kaikkien puolueiden kannattajista olisi valmis rajoittamaan poliittisten luottamustehtävien kasaantumista. •

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 30.11.–4.12.2024. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.078. Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

HYVINVOINTIYHTEISKUNTAA ARVOSTETAAN, **mutta ei kritiikittä**

Hyvinvointiyhteiskuntamallilla on kansalaisten vankka tuki kaikissa väestöryhmissä. Tämä ilmeni KAKSin tuoreessa Kuntailmapuntari-kyselyssä, jossa vastaajien tuli arvioida erilaisia väitteitä sen mukaan, kuinka hyvin ne vastaavat hänen henkilökohtaista näkemystään hyvinvointiyhteiskunnasta.

Päällimmäiseksi mielipiteissä nousee yhteiskunnan tehtävä hyvinvoinnin turvaajana. Tämä näkyy vahvana kannatuksena määreille ”tärkeä ja välttämätön turvaverkko, jota ilman ihmiset joutuisivat heitteille” (68% ilmoittaa vastaavan omaa näkemystä ainakin melko hyvin ja 21% huonosti) ja ”tarjoaa erilaisista lähtökohdista oleville yhtäläiset mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun” (60% hyväksyy, 30% torjuu). Nämä kaksi nousevat hyväksytyimmiksi yhteensä 19 erilaisesta luonnehdinnasta.

Hyvinvointiyhteiskunta nähdään mieluusti jonkinlaiseksi yhteiseksi hankkeeksi, jossa apua tarvitsevia ei jätetä oman onnensa nojaan, vaan heistä pidetään huolta. Mallin kannatus säilyy siinäkin tapauksessa, että julkisen turvan ja palveluiden kustantamiseksi kerättävät verot otetaan huomioon punninnassa. Määre ”antaa julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan kautta hyvän vastineen maksetuille veroille” kohoaa listalla varsin korkealle (56% hyväksyy ja 34% kiistää).

Silti huomattavan moni näkee järjestelmän toiminnassa trimmaamisen varaa. Tehottomuus- ja tuhlaussyyte ”toimii tehottomasti, palvelut heikkoja verojen korkeuteen nähden”

pikemminkin hyväksytään kuin kiistetään (47% hyväksyy ja 38% kiistää).

Liian pitkälle viedyssä yhteiskunnan huolenpidossa tunnistetaan ilmeisiä huonoja puolia. Käsityksen, jonka mukaan hyvinvointiyhteiskunta ”ohjaa työnteon välttelyyn ja silkkään laiskuuteen” allekirjoittaa varsin moni (41%). Lisäksi kaksi viidestä uskoo hyvinvointiyhteiskunnan tarjoavan liikaa etuja ihmisille, jotka eivät apua tarvitse (40%). Liki samansuuruinen joukko arvioi myös, että vastuu itsestä ulkoistetaan hyvinvointiyhteiskunnassa valtiolle ja muille julkisille tahoille (39%).

Eri puolueiden kannattajat kannattavat varsin yksimielisesti hyvinvointiyhteiskunnan pääpiirteitä,

TEHOTTOMUUS- JA TUHLAUSSYYTE PIKEMMINKIN HYVÄKSYTÄÄN KUIN KIISTETÄÄN.

mutta kriittisten äänenpainojen esiintyvyydessä löytyy paikoin paljonkin eroja. Keskusta-oikeistolaisia puolueita kannattavat ovat viher-vasemmistolaisesti suuntautuneita kyselyvastaajia kriittisempiä hyvinvointiyhteiskunnan toimivuutta ja kustannuksia kohtaan.

Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa. •



iStockphoto

teksti | Kirsi Haapamatti kuvat | Lehtikuva ja Merja Ojala

Ihmisten vaalit

Kunta- ja aluevaalit tulevat, mutta eivät ilman tuhansien ihmisten uurastusta. Estradille nostetaan ehdokkaat, mutta kaiken taustalla on valmiiksi rasvattu vaalikoneisto.



jatkun >



Suvi Syrjä

”Tuletko nimeksi listalle?” Tällaisen kysymyksen on saattanut moni vaalien alla saada. Pyynnön tulla täyteen ehdokaslistalle, sillä puolueet haluavat ne täyteen. Voi olla houkutus haalia ehdokkaiksi kaikki puolittut ja baarikaverit, näiden ajatusmaailmasta tai innokkuudesta riippumatta.

Vaasan vaalipiirissä Vihreiden toiminnanjohtajana yli kymmenen vuoden ajan toiminut **Suvi Syrjä** ei näin toiminut. Ehdokkaita hakiesaan hän satsasi mieluummin laatuun kuin määrään.

– Mieluummin näin ehdolla henkilöitä, jotka aidosti halusivat mukaan vaikuttamaan ja joilla oli vihreiden kanssa samat arvot. Halusin nostaa rimaa niin sanotusti, vaikka kiva olisi tietenkin saada myös paljon ehdokkaita.

Syrjän metodi ei ainakaan äänissä hävinnyt: hän muistaa kahdet peräkkäiset vaalit, joissa jälkimmäisissä ehdokasmäärä putosi puoleen, mutta äänimäärä oli liki sama.

Nyt käsillä olevien vaalien alla tilanne on historiallinen. On viitteitä siitä, että etenkin pienissä kunnissa ehdokkaita ei välttämättä tulla saa-

maan tarpeeksi. Voi tulla eteen so-
puvaalit täsmämäärällä ehdokkaita. Näin on tapahtunut manner-Suomessa viimeksi 1980-luvulla.

Ehdokkaiden kosiskelu on vahvasti paikallista työtä. Paikallisyhdistysten aktiivit ja muut puolueen ”sympaajat” kunnissa ovat avainasemassa niin ehdokkaiden etsimisessä kuin itse ehdokkaina.

– Paikallistuntemus ja hyvät verkostot ovat tärkeitä. Silloin tietää, ketä kannattaa pyytää ja millaiset taustat ihmisillä on. Kylmäsoitteluun en usko.

Ehdokkaan lupauduttua mukaan



Paikallistuntemus ja hyvät verkostot ovat tärkeitä. Silloin tietää, ketä kannattaa pyytää ja millaiset taustat ihmisillä on.

KUNNAT KESKIÖSSÄ

- Kaikki Suomessa järjestettävät vaalit ovat kuntien organisoimia. Kunnissa on jatkuvasti valmiudessa tietty vaaliorganisaatio, jota täydennetään vaalien läpiviemiseksi toimitsijoilla. Toimitsijat eivät voi olla ehdokkaina, joten tuplavaaleihin tarvittavien toimitsijoiden hankkiminen tuottaa monessa kunnassa päänvaivaa.
- Vaalilain mukaan valtio kompensoi vaaleista aiheutuvia kuluja. Käytännössä kompensatio on Suomen Kuntaliiton laskelmien mukaan ollut 40 % luokkaa kuluista. Tuplavaaleissa aluevaalin osuutta kompensoivat hyvinvointialueet.
- Vaaleissa aluevaalien äänestyslipukkeet ovat violetit ja kuntavaalien valkoiset.
- Ennakoäänestys vuoden 2025 kunta- ja aluevaaleissa on 2.–8.4. Varsinainen vaalipäivä on 13.4.

työ vasta alkaa. Syrjä sanoo, että puolueen on tuettava ja koulutettava ehdokkaita. Myös vaalien jälkeen, häviönkin.

– Etenkin ensikertalaisille tapio voi olla rankka kokemus. Kyse on kuitenkin kisasta, ja se on raaka peli. Tämänkin vuoksi en herkästi havitellut ehdokkaiksi ihmisiä, joilla oli jollain tapaa vaikea elämäntilanne. Heille sanoin, että tulee uusia vaaleja.

Suvi Syrjä pohtii nykyistä, myrskyävää somekeskustelua, jonka silmään päättäjät usein joutuvat. Hän ei puolusta nettitrolleja ja haukkujia, mutta samalla hänen mielestään politiikka ei vain sovi kaikille. Jonkin verran lokaa ja vastustusta on kestettävä.

– Jos lähtee politiikkaan mukaan puolustaakseen jotain itselle syvästi tärkeää asiaa, todella sydämellä mukaan, ei tule olemaan helppoa. Poliitikassa vaaditaan tietynlaisia neutraaliutta, kykyä antaa olla. Muutoin on liian vereslihalla heti alkuun.

Kampanjoinnin Syrjä arvelee

muuttuneen vaikeammaksi. Hän muistaa vielä ajat, kun kampanjoin ti tehtiin toreilla, äänestäjiä tavaten. Somen tulon myötä kaikki tuntui olevan mahdollista. Nyt sosiaalisen median lainalaisuudet ovat muuttuneet niin, että ihmisten tavoittaminen on taas kinkkisempää.

Suvi Syrjä on toiminnanjohtaja-aikojensa (2006–2019) jälkeen työskennellyt vuosien ajan **Ville Niinistön** kotimaan avustajana. Nyt hän opiskelee toista korkeakoulututkintoaan, hallintotieteiden maisteriksi.

Pitkän uran politiikassa tehneellä Syrjällä on yhä annettavaa puolueelleen. Hänet on kutsuttu puhumaan Vaasan vaalipiirin vihreille kunta- ja aluevaaliehdokkaille siitä, mitä kaikkea vaalikampanjoinnissa ja vaaleissa voi tulla vastaan. Vaikka hän tuntee vaalihuuman nurjatkin puolet, on viesti silti positiivinen.

– On kutkuttava tunne, kun lähdetään yhdessä muuttamaan yhteiskuntaa paremmaksi. On mukava olla osa porukkaa, jossa yhdessä pallorellaan vaaliteemoja ja tehdään

jatkuu >

Monella nuorella ei ole ymmärrystä siitä, mistä nyt äänestetään.

jatkuu >

suunnitelmia. Konkarit opastavat ensikertalaisia, se on parasta. Odotan innolla tapaavani uusia ehdokkaita.

Tietenkin Syrjää itseään on myös kysytty ehdokkaaksi. Hän kertoo huvittuneena, että ”ne tiesivät juuri, miten se pitää tehdä” – pyynnön lähteä ehdolle esitti **Oras Tynkkynen**. Kysyjän ajateltiin innostavan Syrjää, sillä Tynkkynen on Syrjälle tuttu pitkältä ajalta ja hänen suurimpia poliittisia esikuviaan.

– Näissä vaaleissa en kuitenkaan ehdolle lähde. Olen jo niin kauan ollut mukana politiikassa, että en halua lähteä vain nimeksi listalle. Sellainen minä kuitenkin nyt olisin, sillä opintojen vuoksi en ehtisi kampanjoimaan. Jos lähden ehdolle, lähden sitten kunnolla.

Kieltäytyminen ehdokkuudesta on Syrjälle kipeä paikka.

– Tuntui vaikealta ja itsekkäältä kieltäytyä, kun tiedän, miten tärkeää ehdokkaiden saaminen on.

Kampanjapäällikön pestiä hän sitä vastoin hoitaa. Hän luotsaa seinäjokelaisen **Tuomas Ojajärven** kunta- ja aluevaalipyrkimyksiä.

Vaikuttamisen eväät saatava koulusta

Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton puheenjohtaja **Markus Koski**, 20, tietää, että kunta- ja aluevaaleihin olisi tärkeää saada ehdokkaiksi myös nuoria. Nyt politiikan toimijoiden keski-ikä on korkea, ja tilanne horjuttaa jo edustuksellisuuden ideaa. Koski tietää myös, että tempu on helpommin sanottu kuin teh-



Markus Koski

ty. Vaikuttamistyö ja politiikka ei aina näyttäydy kovin vetovoimaisena.

– Somessa on nykyään kovaa arvostelua ja vihapuhetta poliitikkoja kohtaan. Sen kohteeksi ei haluta altistua. Kyllä kärjistynyt keskustelukulttuuri vaikuttaa nuortenkin intoon lähteä mukaan, Koski sanoo.

Some- ja julkisuusryöpytys on kuitenkin vain sivuroolissa nuorten pois jättäytymisessä. Monella nuorella ei ole ymmärrystä siitä, mistä nyt äänestetään, mitä läpi päässeet saavat päättää.

– Se ei ole ihme, sillä eiväthän monet aikuisetkaan sitä ymmärrä.



Minä toivoisin, että tietoisuus alkaisi jo koulusta. Kouluissa pitäisi kertoa, mitä vaikuttamistyö on. Kuntien nuorisovaltuustot, kuntapäättäjät ja myös puolueiden nuorisjärjestöt voisivat kiertää kouluissa kertomassa demokratiasta ja politiikasta, ilman puolueviestejä. Moni ei koskaan hahmota sitä, että omassa elinympäristössä tapahtuviin asioihin voi itse vaikuttaa.

Vaikka edustuksellinen demokratia ei kiinnostaisi, nuorten yhteiskunnallinen kiinnostus on kasvanut.

– Nuorille ovat tärkeitä erityises-

ti tasa-arvoasiat, ilmastonmuutos ja mielenterveysteemat. Aluevaaleissa haetaan päättäjiä hyvinvointialueille, joilla on iso rooli mielenterveyspalveluiden saatavuudelle. Tällaiset yhteydet ovat kuitenkin monien mielessä valitettavan epäselviä. Hyvinvointialueet nähdään jotenkin kaukaisina ja vaikeina.

Markus Koski itse on tehnyt mallisuorituksen nuorena demokratian airueena. Hän aloitti vaikuttamisuransa Nokian nuorisovaltuustossa 13-vuotiaana. Valtakunnallista, Suomen Nuorisovaltuustojen Liittoa hän luotsaa nyt toista puheenjohta-

jakuttaan. Mikä on saanut Kosken pysymään yhteiskunnallisessa vaikuttamistyössä?

– Ajattelen, että aikuisilla on tärkeä roolinsa. Nokialla oli hyvä olla nuorisovaltuustossa, kun aikuiset päättäjät ottivat meidät hyvin vastaan ja huomioon. Muistan hyvin, miten minua aluksi jännitti olla ainoana nuorena mukana valtuuston kokouksessa. Kun kokeneet aikuiset kannustivat ja osoittivat, että näkemyksilläni on arvoa, aloin käyttämään puheenvuoroja. Sellaisen vastaanoton toivon kaikille osallistuville nuorille. •



Lehtikuva

Tuplavaalit – tuplavaatimukset?

- NÄIN ÄÄNESTYS JÄRJESTETÄÄN SEINÄJOELLA

Seinäjoen kaupungin hallintojohtaja **Jari Jokinen** on myös kaupungin keskusvaalilautakunnan sihteeri ja tuntee vaalijärjestelyiden yksityiskohdat. Hän arvelee tuplavaalien vaativan jonkin verran lisäponnisteluita, mutta ei sentään tuplamäärää.

– Normaalisti meitä on kunta-vaalien järjestelyissä mukana noin 250 henkilöä, toimielinten varajäsenet mukaan lukien. Nyt tarvitaan enintään 50 henkilöä lisää. Äänestyspaikkojen määrä pysyy samana. Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien jäsenmäärään tuplavaalit eivät myöskään vaikuta.

Lähes 67 000 asukkaan Seinäjoella avataan kahdeksan yleis-

tä ennakoäänestyspaikkaa ja 15 äänestyspaikkaa varsinaisena äänestyspäivänä. Lisäksi järjestetään äänestysmahdollisuuksia erityisryhmille, laitosaänestyksinä ja kotiäänestyksinä.

Eniten lisätyövoimaa tarvitaan äänten laskentaan. Siihen on rekrytoitu kaupungin viranhaltijoita ja esimerkiksi opiskelijoita. Jokinen sanoo, että vaalijärjestelyille asetettujen määräaikojen puitteissa on laskettava kaksien vaalien äänet likipitään samassa ajassa kuin yksienkin. Vaalilautakuntiin ja vaalitoimikuntiin valittavilta edellytetään suostumusta tehtävään.

– Ääntenlaskijoiden ja yleisten ennakoäänestyspaikkojen vaalitoi-

mitsijoiden kasaaminen on silti verrattain helppoa. Ne ovat tehtäviä, joista maksetaan palkkaa. Huomatavasti vaikeampaa vuosi vuoden jälkeen on haalia väkeä vaalilautakuntiin ja -toimikuntiin. Niihin kootaan jäsenet luottamushenkilöistä, eivätkä nämä tehtävät ole niitä kaikkein halutuimpia. Niistäkin toki maksetaan palkkio, mutta se on pieni suhteessa työmäärään, Jokinen sanoo.

Työnjako hyvinvointialueen aluevaalilautakunnan ja kaupungin keskusvaalilautakunnan kesken on Jokisen mukaan selkeä. Hyvinvointialue koostaa omat ehdokaslistansa ja vaalien jälkeen vahvistaa aluevaalien tuloksen. Kaikki siltä väliltä on

kaupungin tehtävää. Kuntavaalien järjestäminen on kokonaan kaupungin kontolla.

– Me olemme saaneet onneksi sovittua, että hyvinvointialue korvaa kaupungille aluevaalien järjestelyistä 1,4 euroa per äänioikeutettu henkilö. Tämä oikeusministeriön, valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton suosituskorvaus on hyvä, sillä aluevaaleista koituvien kulujen tarkka erittely olisi hankalaa ja aikaa vievää.

Kaupunki järjestää äänestyspaikat ja niille toimitsijat, huolehtii pakollisista kuulutuksista ja katukuvaan ilmestyvistä vaalimainoskehi-koista.

Äänestyspaikoista ei kaupungille koidu juuri kuluja. Paikat sijaitsevat kaupungin toimipisteissä ja laitoksissa ja esimerkiksi ostoskeskuk-sissa, jotka eivät peri tilavuokraa. Vaalilautakunnille ja vaalitoimikun-nille kaupunki tarjoaa ruuan.

Vaalilaki määrää, että kaikki-en ehdokkaiden nimet ja numerot on oltava selkeästi näkyvissä äänestyskopin sisällä. Kun samaan aikaan käydään kahdet vaalit, kiertää kopin seinustoilla nimiä ja numeroita poi-kineen.

– Vielä emme ole järjestelyis-sä siinä asti, mutta kyllähän ne lista on sinne äänestyskoppeihin tarkoi-tus saada.

Riittävä määrä ehdokkaita Sei-näjoella saadaan molempiin vaa-leihin helposti, Jari Jokinen uskoo. Jokinenkin kuitenkin toteaa, et-tä julkiseen keskusteluun vahvasti nousseet kuntien ja hyvinvointialu-eiden talousvaikeudet saavat yhä useamman pohtimaan, haluaako lähteä mukaan.

– Asioiden monimutkaisuus ja vaikeat päätökset voivat monis-ta tuntua kinkkisiltä. Ehdinkö minä perehtyä näihin? Ehdolle lähtöä em-mitään, Jari Jokinen sanoo. •

Vaalihäirintää luvassa?



Merja Ojala

Vaalihäirintä ja siihen varau-tuminen on uusi normaali, sanoo vaalijohtaja **Arto Jääskeläinen** oikeusministeri-östä. Kunta- ja aluevaaleissa on tuskin odotettavissa ulkovaltojen häirintää, mutta kaikkeen häi-rintään on varauduttava.

– Valitettavasti häirintään varautuminen on vaalien jär-jestelyissä jo perusolettamus. On varauduttava mihin tahansa. Suurin osa häirinnästä liittyy kampanjointiaikaan. Tuhotaan vaalimainoksia ja häiritään eh-dokkaita somessa.

Häirintään puuttuminen on viranomaisyhteistyötä. Oikeusmi-nisteriöllä on vaaliturvallisuu-tta varten koordinaatioryhmä, jossa mukana on myös poliisi. Häirin-tätapaukset ovat usein omaisuus-rikoksia tai henkilöön käyviä rikoksia. Vaikeinta on puuttumi-

nen nettihäiriköintiin.

– Äänestyspaikat ovat suoma-laisvaaleissa rauhallisia. Joskus kuitenkin on esiintynyt tapa-uksia, joissa ehdokas kampan-joi liian lähellä äänestyspaikkaa tai äänestyspaikalla. Näihin ta-pauksiin vaalivirkailijat puuttu-vat heti. Vaalilakia ja -ohjeita on noudatettava.

Vaaleja voi häiritä kyseen-alaistamalla vaalijärjestelyiden oikeellisuus. Niinkin on pienessä mittakaavassa käynyt, vaikka Suo-messa vaalien järjestäminen on avointa ja läpinäkyvää.

– Joka kyseenalaistaa tulok-sen, saa itse tulla laskemaan ää-net. Se on sallittua, ja niin on tapahtunutkin, Jääskeläinen sa-noo. •

Juttua varten on haastateltu myös Kuntaliiton johtavaa juristia Ida Sulinia.

teksti | Marjatta Sihvonen kuvat | Merja Ojala

UUSIIN KUNNANVALTUUSTOIHIN TARVITAAN ÄLYKKÄITÄ SOPEUTTAJIA

Kun Kuntaliiton toimitusjohtaja ja tutkimuspäällikkö pääsevät puhumaan vaaleista, kirkastuu tiedon merkitys. Päättäjien on pystyttävä älykkääseen päätöksentekoon oikean tilannekuvan pohjalta. Ja me äänestäjät – me tarvitsemme yhä lisää tietoa siitä, missä kaikessa kunta on arjessamme mukana.

En tarvitse mitään kunnan palveluita. Minulla ei ole pieniä lapsia, joten en käytä kunnan palveluita. Tämän tapaisia vastauksia on kertynyt Kuntaliiton kuntalaiskyselyiden avoimiin kommenttikenttiin, kertoo tutkimuspäällikkö **Marianne Pekola-Sjöblom**.

– Kun pyydettiin valikon avulla valitsemaan tärkein kuntapalvelu, vastaukseksi saatettiin silti kirjoittaa terveyskeskus. Kansalaisilta menee siis yhä helposti sekaisin, mitä kunta tekee ja mitä hyvinvointialueet tekevät.

Kuntaliitto on tuottanut tuleviin vaaleihin runsaasti materiaalia niin päättäjille kuin äänestäjien tietojen parantamiseksi, sekä painotuotteita että radio- ja tv-mainontaa. Ettei unohtuisi, että jo ovesta ulos, kävelytielle astuessaan jokainen on

kunnan palveluiden piirissä. Tai että kunnan päätöksillä on suurempi vaikutus arkeen kuin sillä, mitä tapahtuu eduskunnassa ja presidentin kansliassa.

Kahdet vaalit voivat silti muodostaa hankalan kokonaisuuden, jossa kunta on se vähiten kiinnostava puoli.

– On iso riski sille, että keskustelua hallitsevat aluevaalit, niin merkittävää on huoli ja puhe hoitoon pääsystä, toteaa toimitusjohtaja **Minna Karhunen**.

Tasapainoinen kuntatalous yritysten perusta

Kuntaliiton ykkösteema vaaleissa on lasten ja nuorten hyvinvointi. Se on tulevaisuuden keskeinen tekijä, jonka perusta luodaan kunnan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Marianne Pekola-Sjöblom



NYT KÄYDÄÄN 292 VAALIA HYVIN ERILAISISSA KUNNISSA. ÄÄNESTÄJILLE JOKAINEN NIISTÄ ON KOTI.

- Keskustelu painottuu nyt hyvinvointialueilla tehtävään korjaavaan hoitoon, mutta perustan rakentaminen jää varjoon, Minna Karhunen sanoo.

Toinen tärkeä teema on kuntien elinvoima. Kun puhutaan kansantalouden kasvusta, Karhunen kehottaa tarkastelemaan yritysten toiminnan edellytyksiä. Ne ovat ensisijaisesti kytköksissä kuntien resursseihin, kaavoitus- ja luvitusprosesseihin ja nyt myös työ- ja elinkeinopalveluihin.

- Kunnat ovat halunneet ottaa hoidettavakseen työ- ja elinkeinopalvelut ja tuoda niihin uutta poljentoa. Nyt on mahdollista liittää niihin tiiviimmin myös ammatillinen koulutus.

Tuoreissa maakuntaennusteissa yritykset ovat painottaneet niin kuntien kuin alueiden vastuuta julkisen talouden tasapainottamisesta. Karhunen toteaa, että yritysten tärkein toimintaedellytys on vakaa kuntatalous.

- Kuntavaalit pidetään nyt sopivasti hallituksen puoliväliriiheen alla. Ennustan, että riiheen tulee painavia viestejä kunnista. Haastavassa taloustilanteessa olisi saatava lisää liikkuamatilaa palveluiden järjestämiseen. Hallitusohjelmassa luvattu normien purkaminen ei ole käytännössä edennyt lainkaan.

Vähenevän kasvun älykäs strategia

Marianne Pekola-Sjöblom muistuttaa, että nyt käydään 292 vaalia hyvin erilaisissa kunnissa. Äänestäjille jokainen niistä on koti. Mutta suuressa osassa niistä ei voida rakentaa tulevaisuutta kasvun varaan.

jathuu >



Minna Karhunen

- LAPSET, NUORET JA KOULUTUS NOUSEVAT TÄRKEIKSI TEEMOIKSI, MUTTA SIITÄ EN OLE AIVAN VARMA, MITEN ÄLYKÄS SOPEUTUMINEN ON YMMÄRRETTY.

jatkuu >

Kuntaliitossa on jo pitkään tunnustettu, että kuntastrategioissa painottuvat väestönkasvuun ja muuttovoittoon tähtäävät toimet. Nyt liitto nostaa kasvun rinnalle älykkään, enakoivan sopeutumisen.

– Jos kunnan strategia on väärä, ovat investoinnitkin väärä. Kun kunnan elinvoima ei voi enää perustua väestönkasvulle, on toimitettava älykkäästi. Palvelut on taattava myös vähenevälle asukasmäärälle eli löydettävä resepti, miten se tehdään, Karhunen sanoo painokkaasti.

Älykkäät ratkaisut lähtevät Karhusen mukaan siitä, että taloutta sopeutetaan ajoissa, jotta päätöksenteossa ei ajauduta äkkinäisiin kään-teisiin, ylilyönteihin ja riiteltyyn.

Kuntalaiskyselyssä tärkeimmiksi kotikunnan tekijöiksi ovat nousseet arjen turvallisuus, hyvä asuin ympäristö ja luonnon läheisyys.

– Hyvät liikenne yhteydet nousivat tärkeiksi erityisesti Vantaalla, mutta pienissä kunnissa jopa hyväksytään, että niitä ei ole, Pekola-Sjöblom huomauttaa.

Minna Karhunen viittaa myös ajoittain ylikuumenevaan keskusteluun kiinteistöjen arvon romahduksista. Taantuvienkaan seutujen asukkaille kiinteistö ei ole ensisijaisesti sijoitus, jonka arvoa seurataan, vaan koti jota ei olla myymässä ja jossa halutaan jatkaa tuttua elämää. Siihen tarvitaan kunnan infrastruktuuria ja palveluita.

– Ei taantuvilla alueillakaan voida jättää asioita tekemättä, vaan tarvitaan asuntokannan uudistamista ja uutta työvoimaa, Karhunen sanoo.

Päätämisen ilmapiiriin tarvitaan korjausta

Kuntaliiton edustajat ovat tavanneet kaikkien puolueiden vaaliohjelmien kirjoittajat. Karhunen pitää ohjelmia ammattitaitoisesti laadituina. Painotuksia on suunnattu molempiin vaaleihin.

– Lapset, nuoret ja koulutus nousevat tärkeiksi teemoiksi, mutta siitä en ole aivan varma, miten älykäs sopeutuminen on ymmärretty.

Äänestysaktiivisuudesta liitossa kannetaan huolta, mutta Pekola-Sjöblom huomauttaa, että tilanne on nyt erilainen kuin edellisissä vaaleissa, jotka olivat poikkeukselliset pandemian vuoksi.

Liitto tekee työtä myös rakentavan keskusteluilmapiiirin eteen. Kaikki puolueet on haastettu allekirjoittamaan vetoamus hyvän päätöksentekokulttuurin puolesta.

– Kun kysyimme kuntapäätäjiltä, mitkä tekijät heikentävät ihmisten halukkuutta asettua ehdolle vaaleissa, 36 prosenttia vastasi kunnan päätöksentekokulttuurin. Se on paljon. Myös kuntalaistutkimuksesta tiedetään, että luottamus päätäjisiin ei ole hyvä, ja tällä on selvä yhteys ilmapiiriin, Pekola-Sjöblom toteaa.

Näyttää siltä, että puolueissa ollaan joukolla lähdössä mukaan vetoamukseen.

– Olisihan se noloa, jos joku puolue jäisi pois. Mukaantulo edellyttää pelisääntökeskusteluja ja puuttumista huonoon käytökseen. Puuttuminen ja teot ovat oleellisia, ei pelkkä keskustelu, Karhunen sanoo.

Tulevaisuus rakennetaan paikallisesti

Valtuutettujen määrä on näissä vaaleissa vähenemässä noin 300 edustajalla. Pekola-Sjöblom ei pidä kehitystä välttämättä negatiivisena. Jokainen kunta päättää, mikä on sopiva valtuuston koko, ja kilpailu paikoista voi lisätä vaalien kiinnostavuutta.

Myös suoran osallistumisen väylät ovat tärkeitä, sillä kuntalaiset haluavat äänestämisen lisäksi osallistua myös vaalien välillä.

– Kaikki eivät halua osallistua, mutta tunne siitä, että on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa, vahvistaa luottamusta omaan kuntaan.

Kuntademokratian tulevaisuuteen Kuntaliiton kaksikko katsoo toiveikkaasti, vaikka nyt eletään isojen haasteiden aikaa.

– Kyllä, haluan uskoa paikallisuuteen ja paikallisdemokratiaan. Se haaste meillä on, että osallistuminen kasautuu. Some vie nuoret pois paikallisista asioista kansainväliseen atmosfääriin, mutta kun perhe perustetaan, tullaan arkeen, juurille, sanoo Pekola-Sjöblom.

Lopuksi ehdokkaille lähtee painava viesti sen oikean tilannekuvan merkityksestä.

– On tunnettava ja tunnustettava, mikä on meidän kuntamme tilanne. Päätäjät ovat sen velkaa äänestäjilleen, sanoo Minna Karhunen. •



teksti | Marjatta Sihvonen kuva | Merja Ojala

LIETO ON RAKENNEMUUTOKSEN SUOMI PIENOISKOSSA

Useita kertoja maakunnan elinvoimaisimmaksi äänestetty Lieto kasvaa Turun naapurissa. Maa-seudulle ulottuva kaupunki pitää sisällään myös kuihtuvia kyliä. Kaupunginjohtaja **Mika Ingi** analysoi, onko Liedossa osattu toimia älykkäästi.

Viime vuonna Liedossa syntyi 30 lasta enemmän kuin ihmisiä kuoli.

Tämä on Suomen kaupunkien joukossa melko poikkeuksellista, mutta koko Lietoa se ei kuvaa. Kaupunginjohtaja Ingi kertoo, että ydinalueilla tontteja ei tarvitse markkinoida ja päiväkoteja on vaikea saada riittämään, mutta samaan aikaan reunoilla joudutaan miettimään, miten asukkaista pidettäisiin kiinni.

Ydinalueilla tapahtuu paljon.



ASUKKAILLE ON TUONUT TYTYTYVÄISYYTTÄ SE, ETTÄ PALVELUILLAMME ON KASVOT.

– Asukkaille on tuonut tyytyväisyyttä se, että palveluillamme on kasvot. Ihminen palvelee ihmistä. Se on toiminut hyvin, sanoo Mika Ingi, ja lisää, että viime vuonna kaikki kaupungin palvelut on kartoitettu ja tärkeimmät uudelleen muotoiltu.

Muutoksen voima elinvoimais- takin kaupunkia suurempi

Yksi taantuvista kylistä on 2015 Liettoon pakkoliitetty Tarvasjoki. Ingin mukaan palveluiden kuihtuminen kylästä ei johdu kaupungin toiminnasta vaan yritysten kuten pankkien ja kaupan ratkaisuisista.

– Merkittävä hankaluus on asuntojen arvon lasku tämän kehityksen myötä. Pankkitakausta on vaikea saada, jos rakentamisen kustannukset ovat suuremmat kuin asunnon arvo käyttöön otettaessa. On pohdittava keinoja, miten tähän vaikutetaan, mutta sama rakennemuutos on jatkunut koko maassa vuosia. Ei sii-

hen ole poppakonsteja, Ingi myöntää.

Älykkään julkisen liikenteen ja koulupalvelut Ingi listaa keinoiksi, joiden avulla kaupunki voi säilyttää syrjäkyliä mahdollisina asuinpaikkoina myös lapsiperheille.

– Nyt on tapahtumassa iso rakennemuutos, jolla on valtava voima. Kaupunkien keinot vaikuttaa siihen ovat kohtuullisen vähäisiä ja liittyvät juuri liikenteeseen ja koulutukseen.

Liettoon suunnitellaan kolmea teollisen mittakaavan aurinkovoimalaa. Niistä keskustellaan vaalien alla paljon. Myös rakennemuutoksen tuomat taloudelliset haasteet puhuttavat.

– Koulujen osalta palveluverkko voi nousta keskusteluun. Itse toivon, että palveluista keskustellaan vaaleissa laajemminkin, tässä elämän kokoisessa kaupungissa, kannustaa Mika Ingi.

Elinvoimasta kertoo nopeasti nousut Avantin logistiikkakeskittymä, johon on asettunut noin 350 yritystä ja 3 000 työntekijää. Monet yritykset hyötyvät Avantin tuomista arvoketjuista ja sijoittumisesta Liettoon. Turun väylien varrella kasvaa kiivaasti kolme asuinalueita, Loukinainen, Ilmarinen ja keskusta, joissa asuntojen arvo jopa nousee.

Lieto on viestinyt voimakkaasti yritysmyönteisyydestään, mutta kaupunginjohtaja kertoo, että myös ihminen muistetaan.

Euroopan muuttoliikeverkoston (EMN) Suomen yhteyspisteen uusia julkaisuja

Illegal Employment of Third Country Nationals: 2017-2022 situation analysis

Euroopan muuttoliikeverkoston (EMN) uudessa vertailututkimuksessa tarkastellaan kolmansien maiden kansalaisten luvatonta työntekoa EMN:n jäsenmaissa vuosina 2017-2022. Tutkimuksessa perehdytään luvattomaan työntekoon ilmiönä sekä työntekijöiden ja viranomaisten kohtaamiin haasteisiin. Tutkimus kartoittaa jäsenmaiden keskeistä lainsäädäntöä ja poliittisia kehityskulkuja sekä käytäntöjä liittyen luvattoman työnteon ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen ja torjuntaan. Tutkimus kattaa myös tilapäistä suojelua saaneet.

Saatavilla osoitteessa:
www.emn.fi/julkaisut/



EMN Suomen konferenssipaketti 2024

EMN Suomen konferenssi pidettiin 27.11.2024 hotelli Arthurissa nimellä ”Välitilassa? Ukrainan sota paenneiden tulevaisuus Suomessa ja Euroopassa”. Konferenssin materiaalit on nyt julkaistu verkkosivuillamme.

Sivuilta löydät mm. tapahtuman ohjelman, taustapaperin, puhujien esitykset, konferenssiraportin, taustoittavan blogitekstin sekä linkin tapahtuman videotallentisiin EMN Suomen Youtube-kanavalla.

Saatavilla osoitteessa:
www.emn.fi/

Yhteystiedot

Euroopan muuttoliikeverkosto,
Maahanmuuttovirasto
Puh: 0295 430 431
emn@migri.fi
www.emn.fi
www.ec.europa.eu/emn/
(kansainväliset verkkosivut)



Euroopan unionin
rahoittama





Borgin pointit

Tällä palstalla KAKSin tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi yhteiskuntaa ja pohtii kuntia palvelevaa tutkimusta.

SAMANAIKAISET VAALIT VOIVAT AKTIVOIDA AKTIIVISIA JA PASSIVOIDA KIINNOSTUMATTOMIA

Kunta- ja aluevaalit toimitetaan nyt samanaikaisesti ensimmäisen kerran. On oikea ratkaisu, että järjestely on pysyvä. Verratuna muihin Pohjoismaihin Suomessa on paljon eriaikaisesti toimitettavia vaaleja. Meillä niitä ei juurikaan ole ennen niputettu yhtäaikaisiksi kuten Ruotsissa. Monarkioista poiketen valitsemme vaaleilla myös presidentin, ja osallistumme EU-jäsenenä europarlamenttivaaleihin.

Vaalien samanaikaisuudella saavutetaan kustannussäästöjä ja pyritään ehkäisemään vaaliväsymystä. Muut vaikutukset ovat epäselvempiä. Vuonna 1996 europarlamenttivaalit järjestettiin kuntavaalien yhteydessä. EU-vaalien kotimaan äänestysaktiivisuus nousi poikkeuksellisen korkeaksi (60,3%), mutta kuntavaalien vaalivilkkaus putosi vuoden 1992 71 prosentista melkein kymmenen prosenttiyksikköä 61 prosenttiin.

Kuntavaalien äänestysprosentti ei ole ”toipunut” tuosta jättipudotuksesta. Viimeksi vuoden 2021 kuntavaalit siirrettiin kesälle koronatilanteen vuoksi, ja äänestysaktiivisuus jäi matalaksi, noin 55 prosenttiin.



Miten käy tulevissa vaaleissa? Vuoden 2022 aluevaalien äänestysaktiivisuus oli 47,5 prosenttia, ja kuntavaaleissa nykyinen normaalitytö on ollut vähän alle 60 prosenttia. Todennäköisesti kuntavaalit nostavat aluevaalien äänestysprosenttia aiemmasta.

Vaikka aluevaalit samalla madaltaisivat hieman kuntavaalien osallistumistasoa, optimistisen tulkinnan mukaan molempien äänestysprosentit voisivat liikkua vähintään viime kuntavaalien äänestysvilkkauksen hujakoilla.

Kunta- ja aluevaalit ovat puolueille väli-vaalit eduskuntavaaleihin. Valtion ohjaus ja rahoitus hyvinvointialueille ja kunnille tekee molemmista vaaleista myös valtakunnal-

liset, mikä voi lisätä vaalien kiinnostavuutta. Toivottavasti valtakunnan politiikka hallitus-oppositioasetelmineen ei kuitenkaan peitä al-
leen paikallista ja alueellista vaaliviestintää.



Synkempikin tulkinta äänestysprosentteista on mahdollinen. Kumpikaan vaaleista ei kuulu kansalaisia eniten kiinnostavien vaalien joukkoon. Hyvinvointialueet koetaan organisaatioina edelleen aika etäisiksi. Kuntien tehtävät ovat vähentyneet, ja useissa kunnissa ja monilla hyvinvointialueilla on vakavia taloudellisia ongelmia. Ehdokkuus kunta- ja aluevaaleissa ei ole ollut yhtä houkuttelevaa kuin ennen. Niukkuutta ei ole kiva jakaa.

Ehdokaskunnan houkuttelevuutta vähentää puolestaan se, että kansanedustajia tulee olemaan aluevaaleissa ehdolla vähemmän kuin ennen. Suunta on sinänsä oikea, mutta muutos ei myöskään nosta aluevaalien äänestysvilkkautta.

Itse kannan huolta nuorten äänestysinnostusta. Eduskuntavaaleissa nuorten aktiivisuus on ollut tutkimusten mukaan nousujohteista. Uudet jakavat teemat, kuten ilmastokysymykset ja maahanmuutto, ovat lisänneet nuorten kiinnostusta.

Kunta- ja aluevaaleissa nuoria eniten kiinnostavat teemat eivät näy samassa mitassa kuin eduskuntavaaleissa. Nuorten ehdokastuntemus on usein heikkoa, kun sopivia nuoria ehdokkaita ei välttämättä ole tarjolla. Tällöin äänestyspäätökset tulevat vaikeammiksi, mikä voi johtaa äänestämättömyyteen.

Kahden keskimääräistä vähemmän kansalaisia kiinnostavan vaalin niputtaminen ei haittaa politiikasta kiinnostuneimpia. Sen sijaan politiikasta vähemmän kiinnostuneille äänestämättömyyden syyksi voi riittää se, ettei löydy ehdokasta jompaankumpaan vaaleista. Toivottavasti näin ei käy. •

teksti | Hanna Kaisa Hokkanen kuvat | Merja Ojala

TUPLAVAALIT KIINNOSTAVAT TUTKIJOITA

Äänestyskäyttäytyminen kertoo arvojen ohella yhteiskunnan trendeistä.

Puoluetöimistöjen ohella myös monia yliopistoja kiinnostaa, mitä äänestäjän päässä liikkuu. Kansallinen vaalitutkimuskonsortio FNES toteuttaa kaikissa eduskuntavaaleissa tutkimuksen, jossa selvitetään kansalaisten äänestyskäyttäytymistä, poliittista osallistumista ja mielipiteitä. Vaalitutkimuskonsortio on avoin tutkijaverkosto, jonka johtoryhmään kuuluu tutkijoita Helsingin ja Tampereen yliopistoista sekä Åbo Akademista.

Osa konsortion jäsenistä tekee kuntavaalitutkimusta. Huhtikuun vaaleissa äänestetään kuntapäätäjien lisäksi myös aluevaltuustojen kokoonpanosta. Vaalit järjestetään tilanteessa, jossa monet kuntien tehtävistä ovat siirtyneet aluevaltuustoille. Niiden ensimmäistä toimikautta ovat värittäneet paineet mittaviin säästöihin.

Äänestäjä valitsee kahdesti

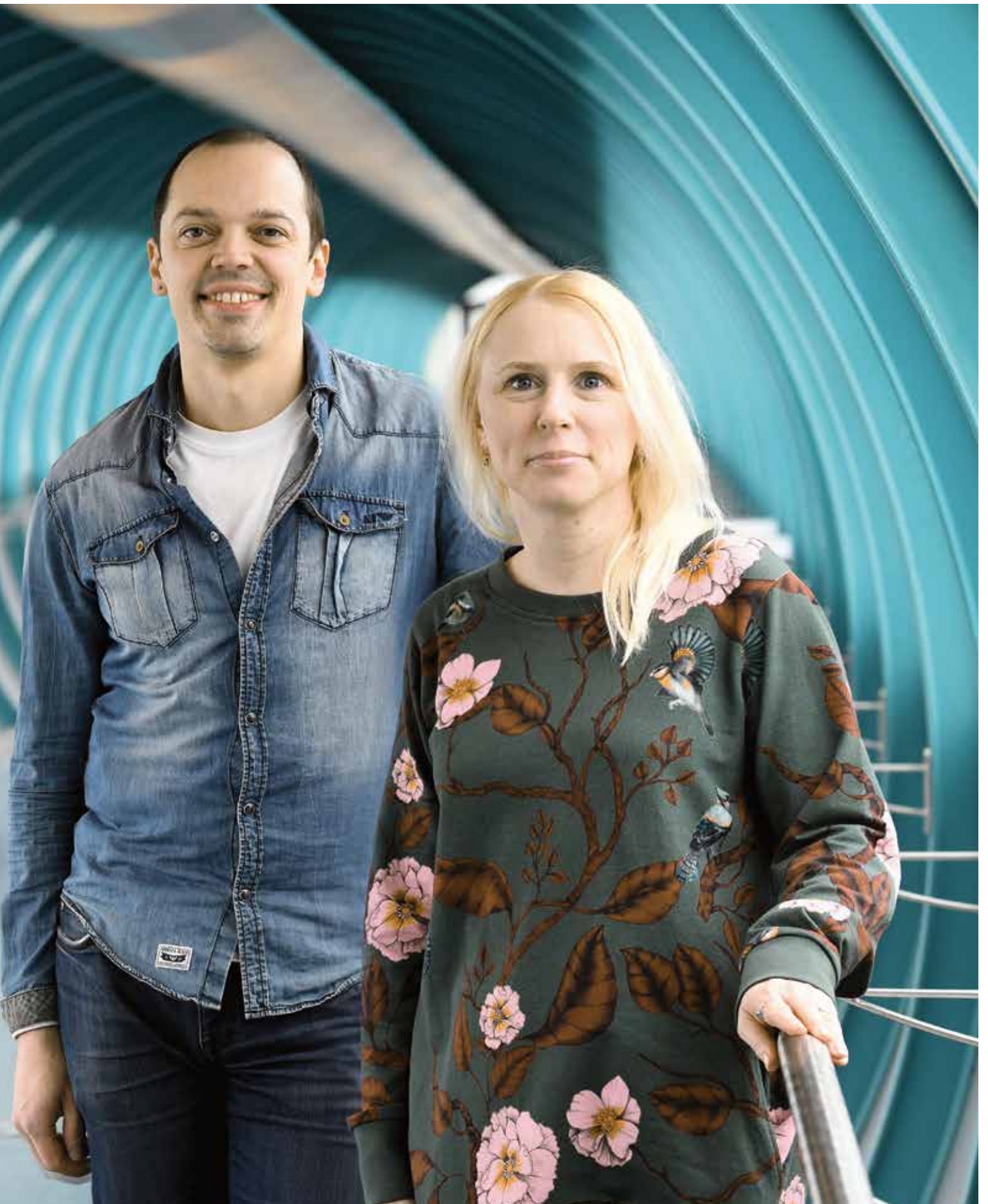
Tulevissa vaaleissa äänestäjä päättää, haluaako antaa äänensä molemmissa vaaleissa samalle puolueelle, joissain tapauksissa jopa samalle ehdokkaalle. Ruotsissa kunta- ja aluetason vaalit järjestetään yhtä aikaa, ja samalla äänestetään parlamentista. Siellä kahden eri puolueen äänestäminen on yleistynyt viime vuosina.

– Tulossa on sotevaalit, jotka käydään leikkausten värittämässä heikossa taloustilanteessa. Vaaleissa tulee näkymään myös valtakunnan hallitus-oppositiojako. Nähtäväksi jää, viekö hyvinvointialueiden palveluista käytävä keskustelu kaiken tilan kuntapolitiikalta, pohtii professori **Elina Kestilä-Kekkonen** Tampereen yliopistosta.

Kestilä-Kekkonen on yksi kuntavaalitutkimuksen tekijöistä, kuten myös tutkijatohtori **Jussi Westinen**.

jatkuu >







VAALIKAMPAJAT OVAT SIIRTYNEET MYÖS KUNTA- JA ALUETASOLLA SOSIAALISEEN MEDIAAN, MIKÄ VAIKUTTAA SEKÄ EHDOKASASETTeluUN ETTÄ VAALITULOKSEEN.

jatkuu >

– Edellisiä aluevaaleja leimasi kansan keskuudessa kyynisyys. Aluevaltuustot koettiin kumileimasimiksi jo ennen valtuustokauden alkua, sillä hyvinvointialueiden rahoituksesta päätetään eduskunnassa. Jopa 40 prosenttia äänestäneistä oli sitä mieltä, että aluevaltuustot voitaisiin koota asiantuntijoista, Westinen sanoo.

Jutun kirjoittamishetkellä ehdokasasettelu on käynnissä. Edellisissä aluevaaleissa ehdokkaana oli paljon sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, ja ilmiö saattaa toistua myös aluevaltuustojen toisella kaudella. Heillä ei kuitenkaan välttämättä ole kiinnostusta kuntapolitiikkaan.

Sosiaalinen media luo riskejä

Vaalikampanjat ovat siirtyneet myös kunta- ja aluetasolla sosiaaliseen mediaan, mikä vaikuttaa sekä ehdokasasetteluun että vaalitulokseen.

– Trendinä vaikuttaa olevan, että sosiaalisen median merkitys kasvaa, ja eri alustoilla tehtävä kampanjointi muuttuu yhä ammattimaisemmaksi, sanoo professori **Kim Strandberg** Åbo Akademiasta.

Resurssit ratkaisevat kampan-

jan onnistumisen: rahan rinnalle tärkeäksi tekijäksi on noussut some-osaaminen. Sisällön on oltava uskottavaa, julkaisualustan tyyliin sopivaa, ja sisällön tekijän on huomioitava näkyvyyttä säätelevät algoritmit. Suurissa kaupungeissa sosiaalisen median kampanjoilla voi olla paljonkin merkitystä.

– Veikkaan, että kaupungeissa vaikuttavat kampanjat tehdään Instagramissa ja Tiktokissa, kun taas haja-asutusalueilla Facebook on edelleen merkittävä alusta, Strandberg sanoo.

Tulevissa vaaleissa tullaan käyttämän myös tekoälyä. Strandberg arvioi, että sitä hyödynnetään esimerkiksi sisällön muotoilussa ja erilaisissa analyyseissä.

– Menestyvän ehdokkaan ei kuitenkaan tarvitse olla taitava viestintäteknologian käyttäjä: ääniä voi saada esimerkiksi silloin, jos ehdokas on ennestään tunnettu, tai hän onnistuu tavoittamaan tukijansa muita kanavia pitkin, Strandberg muistuttaa.

Tutkimustiedon valossa tämä on mahdollista.

–Aikaisemmista kuntavaalitutkimuksista tiedetään, että usein

Vaalitutkimus selvittää demokratian tilaa

Suomessa vaaleja on tutkittu jo 1950-luvulta alkaen. Nykyisellä tavalla eduskuntavaaleja on tutkittu vuodesta 2003 alkaen. Oikeusministeriön rahoittamasta eduskuntavaalitutkimuksesta vastaa kansallinen vaalitutkimuskonsortio (FNES).

Kuntavaalitutkimus tehdään nyt kolmannen kerran, ja sen toteuttavat Tampereen ja Helsingin yliopiston tutkijat. Tutkimushankkeessa selvitetään, pitävätkö äänestäjät jompia kumpia vaaleja toisia tärkeämpinä, monimutkaistaako vai selkeyttääkö vaalien samanaikaisuus vaaliasetelmaa, ja miten tämä vaikuttaa äänestysaktiivisuuteen. Lisäksi hankkeessa selvitetään, missä määrin äänestäjä jakaa äänensä eri puolueille ja ehdokkaille. Tutkimusta rahoittaa Kunnallialan kehittämissäätiö.

Useat toimijat tekevät vaaleista erilaisia selvityksiä ja gallupeja: ne antavat pysäytyskuvan kansalaisten mielipiteistä. Tieteellinen tutkimus selittää syvällisemmin mekanismeja äänestyspäätösten ja yhteiskunnallisten arvojen ja asenteiden taustalla.

Huhtikuun kunta- ja aluevaaleja käsittelevän tutkimuksen raportti julkaistaan vuoden 2025 lopussa. •

ehdokas on äänestäjälle tuttu, tutkijatohtori Westinen sanoo.

Sosiaalisessa mediassa käytävä poliittinen keskustelu on usein kärkeästä ja polarisoitunutta. Jokainen ehdokas joutuu punnitsemaan kampanjassaan somen käyttöä ja sen riskejä: vaaleissa tarvitaan näkyvyyttä, mutta samalla ehdokas altistaa itsensä vihapuheelle ja maalittami-

selle. Erityisesti nuoret naiset voivat joutua törkyviestittelyn kohteiksi.

Professori Strandbergin mukaan vihan ja pelon lietsominen sosiaalisen median alustoilla hyödyttää populistista äärioikeistoa. Hän muistuttaa, että Suomi ei ole immuuni myöskään ulkopuolisille vaikutteille.

– Esimerkiksi Venäjä voi pyrkiä vaikuttamaan kevään vaaleihin, kuten se teki myös eduskuntavaaleissa, hän sanoo.

Parhaillaan käydään keskustelua siitä, noudattavatko kaikki sosiaalisen median alustat Euroopan unionin lainsäädäntöä. Alustojen on varmistettava, että tiettyjä poliittisia näkemyksiä ei suosita toisten kustannuksilla. Komissaari **Henna Virkkunen** on kertonut YLEN haastattelussa, että kaikilla sosiaalisen median alustoilla on haasteensa tämän suhteen – ei pelkästään viestipalvelu X:llä, jonka omistaja **Elon Musk** tukee avoimesti Saksalaista AfD-äärioikeistopuoluetta.

Myös väärän tiedon levittäminen sosiaalisen median kautta saattaa olla tulevaisuudessa nykyistä tavallisempaa. Facebook-Instagram- ja Threads-alustat omistava Meta on luopunut faktantarkistuksesta Yhdysvalloissa sekä vähentänyt keskustelujen moderointia. EU-alueella faktantarkistus kuitenkin jatkuu.

Poliittiset katvealueet kiinnostavat

Suomessa kunnat ovat jakautuneet menestyjiin ja niihin, jotka menettävät asukkaita ja palveluita, kuten terveysasemia. Samanlainen kehitys näkyy myös muissa länsimaissa. Eriarvoisuutta voi tarkastella valtakunnan tasolla ja alueellisesti: ennen vaaleja esimerkiksi Pirkanmaan kunnista melkein puolelta puuttuu oma aluevaltuutettu. Yksi kunta- ja aluevaalitutkimuksen tärkeistä kysymyksistä liittyykin siihen, miten alueellisten erojen repeäminen näkyy äänestäjien toiminnassa.

– Meitä kiinnostaa, heijastuuko eriytyminen jonkinlaisena poliittisena katkeruutena, professori Kestilä-Kekkonen sanoo.

Kun aluevaalit tulivat Suomeen, pidettiin mahdollisena, että poliittiselle kentälle syntyisi uusia alueellisesti pärjääviä puolueita joidenkin Manner-Euroopan maiden tapaan. Tutkijatohtori Jussi Westisen mukaan tästä ei kuitenkaan ole näkyvissä merkkejä.

– Näissä vaaleissa mielenkiintoista on nähdä esimerkiksi se, rankaisevatko äänestäjät hyvinvointialueiden leikkauspäätöksistä joi-tain tiettyjä puolueita, Westinen pohtii. •





Liisa Suvikumpu

SÄÄTIÖT JA KUNNAT LUOVAT KUKOISTAVAN KULTTUURIELÄMÄN

Demokratia tapahtuu kunnissa – mutta se tekee niin myös säätiöissä. Kulttuurin kentällä säätiöt ja kunnat ovat avainasemassa. Kunta-säätiöyhteistyö luo parhaimmillaan uutta kulttuurista kukoistusta, mutta mukaan tarvitaan myös yritykset. Polemiikki kysyi kahdelta säätiöpomolta, mitä he kuntavaaleilta toivovat.

Mitä yhteistä on säätiöillä ja kunnilla? Mikä tekee molemmista elintärkeitä ja miten ne voisivat luoda toivoa kulttuurin kenttään?

– Säätiöt ovat demokratian ytimessä. Niitä ja kuntia yhdistää se, että ne tuntuvat kansalaisesta lähemmäisiltä. Esimerkiksi minulla stadi-laisena lapsena kesti pitkään tajuta, että kunnat ja kaupungit ovat sama asia! tunnustaa Säätiöt ja rahastot ry:n toimitusjohtaja, historioitsija **Liisa Suvikumpu**.

Suvikumpua ajatus kuntien ja säätiöiden yhteisistä piirteistä inspiroi silminnähden. Siinä, missä kunta on kansalaisen koti, harrastuspaikka, kirjasto, myös säätiö luo kansalaiselle paikan luoda, olla ja harrastaa.

– Todella harvaa asiaa tehdään Suomessa ilman säätiöitä. Itse asiassa säätiöt olivat olemassa ennen kuntia: ne ovat tuhansia vuosia vanha asia. Muinaisessa Egyptissä oli säätiöiden tapaisia toimijoita huolehtimassa hautamuistomerkeistä.

Suomalainen terveydenhuolto oli vielä sata vuotta sitten säätiöiden hallussa ennen kuin valtio tarttui niihin.

Suvikumpu korostaa, että aina ajatellaan, että tuleville sukupolville tarvitaan jotakin itseä suurempaa ja ikuista. Tämä ajatus yhdistää säätiöitä ja kuntia.

Suomen Kulttuurirahaston toimitusjohtaja **Susanna Pettersson**, taidehistorioitsija, puhuu puolestaan talonpoikaisarkkitehtuurista.

– Aitat perustettiin kivien päälle. Jos kulmakivi poistetaan, koko aitta romahtaa. Meillä ei ole varaa siihen, että leikataan kulttuurista: silloin leikataan ihmisyydestä.

Kulttuurikeskustelun yhteydessä tullaankin väistämättä meneillään oleviin leikkauksiin. Vaikka yksin kulttuurirahasto tukee tiedettä, taidetta ja kulttuuria 60 mil-

joonalla eurolla vuodessa, valtion rahoitusleikkaukset iskevät mielialoihin hyvin lamauttavasti.

– Kulttuuri on elinvoimaa, hyvinvointia, hyvää kestäväää elämää, ajattelua ja maailmankuvaa, toteaa Susanna Pettersson.

– Kierrän paljon Suomea ja samalla, kun näen eläväistä, yhteisöllistä kulttuuria, näen myös syvän huolen. Jos katkeruuden ja luovuttamisen mieliala pääsee valtaan, se tulee olemaan koko maan häviö. Perään yhteiskuntavastuuta ja kuplahyppelyä: mitä enemmän eri tahot keskustelevat asioista yhdessä, sitä paremmat edellytykset meillä on luoda uutta.

Liisa Suvikumpu muistuttaa, että säätiöt ovat turvassa poliittisilta suhdanteilta, siksikin niissä on suuri potentiaali kulttuurin kentällä.

jatkuu >

MEILLÄ EI OLE VARAA SIIHEN, ETTÄ LEIKATAAN KULTTUURISTA: SILLOIN LEIKATAAN IHMISSYYDESTÄ.

PODCASTIT, ÄÄNIKIRJAT, ELOKUVAT, VISUAALISET SISÄLLÖT. KULTTUURI TULEE VASTAAN KYLÄNRAITILLA, AAMIAISMUKISSA, TUOLEISSA, JOISSA ISTUMME, RAKENNETUSSA YMPÄRISTÖSSÄ, AINEETTOMANA KULTTUURIPERINTÖNÄ.

jatkuu >

– Joskus huvittaa, kun humanistit heittävät, että säätiöiden omaisuus pitäisi sosialisoida ja valtion jakaa rahat. Säätiöiden idea on päinvastainen: rikkailta on otettu rahat ja säätiölaki huolehtii siitä, että säätiö ei saa tehdä muuta kuin toteuttaa omaa tehtävänsä. Suomalaisen säätiöiden tehtävä on tyypillisesti hengen ja kulttuurin pitkäjänteinen viljely kaikessa moninaisuudessaan, yhteiseksi hyväksi, ei minkään tahon omaksi eduksi.

Kulttuurikaanon ei toimi

Vanhaa kulttuurista sananpartta käyttäkseni: kulttuurista puhuttaessa toiset puhuvat usein aidasta ja toinen aidan seipäistä. Säätiöt ja rahastot ry:n Suvikumpu ja Kulttuurirahaston Pettersson muistuttavat, että kulttuuria on kaikkialla.

– Kulttuuri ei ole pelkkää korkeakulttuuria. Laajassa merkityksessä se on kaikkea: meidän tapamme, vaikkapa käsialamme, kertoo kulttuurista. Kulttuuria voi olla Sohvaperunoiden katselu televisioista, ja jokaiselle voi olla terveellistä myös miettiä, mitä se on muille ihmisille, toteaa Liisa Suvikumpu.

Susanna Pettersson taas muistuttaa, että jokainen älypuhelimien käyttäjä kuluttaa kulttuuria.

– Podcastit, äänikirjat, elokuvat, visuaaliset sisällöt. Kulttuuri tulee vastaan kylänraitilla, aamiaismukissa, tuoleissa, joissa istumme, rakennetussa ympäristössä, aineettomana

kulttuuriperintönä.

Näin ajatellen puhe kulttuurista luksustuotteena on vähintään absurdia.

Pettersson myös muistuttaa, että kunnat ja kaupungit ovat kulttuuri-kehitysprojekteja.

– Kulttuuri on lumovoimaa, kuten Muonion kunnanjohtaja **Laura Enbuska-Mäki** sanoo. Sillä rakennetaan erityisyyttä. Kuntaan tarvitaan muutakin kuin puolapuut kylmään jumppasaliin. Kulttuuri on itseisarvo.

Kansallismielisten puheiden yleistyessä kulttuuri nähdään joskus myös vain jonkinlaisena kapean ”suomalaisena” projektina. Pettersson muistuttaa, että kulttuurikaanonin eli määritelmää siitä, millainen kulttuuri on kansallisesti arvovaltaista ja ”parasta”, on yritetty laatia muissa Pohjoismaissa huonolla menestyksellä.

– Tanskassa sellainen laadittiin, lähetettiin joka kotiin ja unohdettiin. Ruotsissa laatiminen on meneillään. Kuitenkin kulttuuri-toimijat suhtautuvat varauksella viranomaistahojen määritelmiin. Itsestänikin ajatus on mahdoton.

Kulttuurivaalit - miksi?

Liisa Suvikumpu toivoo kuntavaaleista kulttuurivaaleja. Siinä, missä eduskuntavaalit olivat Suvikumpun mielestä lompakkovaalit, nyt on kulttuurin vuoro.

– Tutkittu tieto osoittaa, et-

tä ihmiset tulevat sinne, missä on kulttuuria. Kulttuuri on kunnan kaikkein tärkein tehtävä. Jos kunnat tajuaisivat tämän, siitä voisi seurata paradigman muutos.

Hyvä esimerkki tästä on Kuhmo. Liisa Suvikumpun mukaan kamarimusiikkifestivaali on ratkaiseva tekijä osaavan työvoiman houkuttelemisessa kuntaan.

Suvikumpu toivoisi kulttuurikysymyksissä aktiivisuutta myös kansalaisilta itseltään.

– Jokaisen velvollisuus on edistää kulttuurista hyvinvointia. Ei voi olettaa, että kunta tai säätiö tai yritys ratkaisee kaiken. Onhan se nyt hurjaa, että ihmiset esimerkiksi jättävät käyttämättä valtavasti liikunta- ja kulttuuriseteleitä.

Suvikumpu myöntää, että paikalliset säätiöt saattavat näyttää herrakerhoilta niistä kuntalaisista, jotka eivät ole edes yrittäneet olla proaktiivisia.

– Kannattaa olla yhteydessä kuntapäätäjiin. Ei säätiöissäkään aina huomata, mitä tarpeita kuntalaisilla on. Jos kyse on vaikka siitä, että kesäteatteriin tarvitaan katos, niin se tieto on vietävä sille, joka asiaan voi vaikuttaa.

Ylisektorisella yhteistyöllä ihmistä kohti

Suomen Kulttuurirahasto on lähettänyt kuntavaaleja kohti hyvin määrittäen. Susanna Petterssonin mukaan nyt on hyvä hetki kysyä,



Susanna Pettersson

miksi kulttuuri on kuntapäätäjien asia.

– Kokosimme Taiken ja Säätiöt ja rahastot ry:n kanssa paneelikeskustelun, jossa kuntapäätäjä pienestä ja suuresta kunnasta, Suomen Yrittäjien toimitusjohtaja ja Kuhmon kamarimusiikkifestivaalin johtaja keskustelevat aiheesta. Järjestämme myös Suomen Yrittäjien kanssa alueellisissa keskuksissa keskusteluja,

joihin kootaan päättäjiä, kulttuuri-alan yrittäjiä sekä suuria työllistäjiä. Pohdimme, mitkä ovat tekijöitä, jotka saavat muuttamaan kuntaan.

Sekä Pettersson että Suvikumpu korostavat ylisektorista yhteistyötä.

– Säätiöt, kunnat, yritykset ja yksityiset lahjoittajat voisivat löytää toisensa entistä paremmin. Hyvä esimerkki on arkkitehtuuri- ja designmuseo: sen tekivät yhdessä

valtio ja säätiöt. Liputan yhdessä tekemisen puolesta, sanoo Susanna Pettersson.

Myös Liisa Suvikumpu toivoo lisää yhteistä tekemistä.

Kunnat, valtio ja yksityinen sektori voisivat ehdottomasti tehdä enemmän. Ja keskustelu pitäisi palauttaa ihmiseen, siihen mitä hän osaa ja ajattelee. •

teksti | Marjatta Sihvonen

OPINTIEN RISTEYKSESSÄ

- ONKO TULEVAISUUDEN KOULU TASA-ARVOINEN KAIKILLE?

Perusopetuksessa ollaan tylyjen valintojen edessä, kun kuntien väestökehitys jatkuu laskevana. Koulutussosiologian professorin mukaan suomalaisen yhteiskunnan eriarvoistuminen näkyy vääjäämättä myös tulevaisuuden koulussa. Millä keinoilla tasa-arvoinen koulutus voitaisiin toteuttaa koko maassa, ja miten etäopetuksesta saataisiin toimivaa?

Suomessa on lakkautettu 1990-luvun lamasta lähtien noin 80 peruskoulua joka vuosi, ja tahti on jatkunut myös nousukaudella. Tuoreessa tutkimuksessaan professori **Janne Varjo** Helsingin yliopistosta on analysoinut kehitystä lapsen kuulemisen näkökulmasta ja todennut, että lapsen ääntä ei ole näissä muutoksissa kuultu.

Hyvinvointialueiden perustamisen jälkeen perusopetuksen järjestäminen korostuu entistäkin keskeisempänä kunnan tehtävänä. Erityisesti maaseudulla, syrjässä ja pienillä kielialueilla sitä vaikeuttaa laskeva väestökehitys.

– Valtaosassa kunnista lapsien määrä pienenee ja vanhusten lisääntyä ainakin 2040-luvulle saakka. Maahanmuutto pitää koko maan väkilukua pinnalla, mutta se ei ratkaise alueellista epätasa-arvoa, sillä maahanmuuttajat haluavat isoihin kuntiin. Myös valtion rahoitus perusopetukselle on pienentynyt pitkään,

indeksejä on jäädytetty, mutta palkat ja kiinteistökulut kasvavat, Varjo erittelee tilannetta.

Onko etäopetus aito vaihtoehto?

Varjon tutkimusryhmä lähti kartoittamaan mahdollisuuksia opetuksen järjestämiseen. Tulokset on julkaistu uunituoreena kirjana. Mahdollinen muutoksen suunta kulkee lähikoulusta etäoppimiseen.

Tutkijat haastattelivat opettajia, rehtoreita ja sivistysjohtajia viidessä hyvin erilaisessa kunnassa. Mukana oli niin kasvava, taantuva, eteläinen, pohjoinen, itäinen, läntinen kuin ruotsin- ja saamenkielinen kunta. Haastateltavilta kysyttiin, onko etäopetus aito mahdollisuus vastata koulutuksen järjestämisen haasteisiin.

Etäopetuksesta on saatu tutkittua tietoa pääasiassa pandemian ajalta. Varjo toteaa, että tuloksissa nousee esiin moninaisia ongelmia. Oppimistulokset eriytyivät perheen sosiaalisen taustan mukaan, syntyi vajetta

Lehti kuva

**ON MYÖS KYSYTTÄVÄ,
MITEN PERUSOPETUSLAIN
EDELLYTTÄMÄ TURVALLINEN
OPPIMISYMPÄRISTÖ JA KOULU-
RUOKAILU JÄRJESTETÄÄN.**



sosiaalisessa kohtaamisessa ja kotiopiskelu häiritse vanhempien työtä.

– Haastateltavien mukaan etäopetus ei tue sosiaalisuuden kehitystä. Peruskoulun tehtävä ei ole vain oppiminen ja opettaminen vaan se, että totutaan elämään kauniisti muiden kanssa. Siihen ei Teamsissa kasveta. On myös kysyttävä, miten perusopetuslain edellyttämä turvallinen oppimisympäristö ja koulu-ruokailu järjestetään, Varjo pohtii.

Pandemiaa edeltävältä ajalta etäopetuksesta on heikosti tietoa. Pai-

kallisia, omia käytäntöjä on kehitetty esimerkiksi vähemmistöuskontojen ja saamenkielisten opetukseen. Suomessa on kuitenkin keskitytty lähiopetuksen järjestämiseen vuoden 1860 kansakouluasetuksesta lähtien tähän päivään saakka.

– Yhdysvalloissa ja Australiasa etäopetusta on järjestetty jo toisen maailmansodan jälkeen radion välityksellä, mutta suomalaista käytäntöä ei ole ennen pandemiaa ollut eikä etäopetusta ole määritelty perusopetuslaissa, Varjo toteaa.

Etäopetus ei sinänsä ole ta-

voite, vaan vaatii toimiakseen kehitystä ja täydennyskoulutusta. Varjo huomauttaa, että opettajat kokevat hybridiopetuksen, jossa osa oppilaista on läsnä ja osa etänä, hyvin kuormittavana. Myös opettajien etäopetustaidot vaihtelevat, eikä täydennyskoulutusta ole riittävästi saatavilla.

Tulevaisuuden kolme valintaa

Varjo esittää, että meillä on aluksi määriteltävä käsitteistö sen selkeyttämiseksi, miten etäopetusta toteutetaan.

jatkuu >



Lehtikuva



Merja Ojala

RUOTSISSA ON SELVÄSTI MÄÄRITELTY, MISSÄ TILANTEISSA ERI OPETUSMALLEJA VOI KÄYTTÄÄ. SE PUUTTUU SUOMESTA.

jatkuen >

Paikkaan sitomaton etäopetus kuvaa pandemia-aikana toteutettua mallia, jossa opettaja ei ole tietysti paikassa vaan opettaa verkossa ja oppilaat opiskelevat kotona, tarjolla olevilla laitteilla ja yhteyksillä, mahdollisesti puutteellisissakin tiloissa.

Paikkaan sidottu etäopetus taas tarkoittaa koulusta toiseen annettavaa opetusta. Vastaanottavassa koulussa on ohjaaja, jolla on vastuu ryhmästä ja oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön toteutuu.

– Kirjassamme on luku Ruotsin tilanteesta. Siellä on selvästi määritelty, missä tilanteissa eri malleja voi käyttää. Se puuttuu Suomesta, Varjo toteaa.

Haastattelujen perusteella tutkijat muotoilivat kolme mahdollista ratkaisua perusopetukseen. Ensimmäisessä skenaariossa käytäntöjä väljennetään niin perusopetuslaissa kuin opetussuunnitelmassa. Kunnat saisivat aikaisempaa itsenäisemmin päättää, missä tilanteissa siirrytään etäopetukseen ja miten se toteutetaan.

Toisessa skenaariossa pitäydytään lähiopetuksessa, tuetaan kasvokkain kohtaamista eikä resursoida

etäopetusta.

– Moni haastateltavamme oli sitä mieltä, että tähän ei pystytäkään, Varjo kertoo.

Entä se kolmas vaihtoehto? Varjon puheesta kuulee, että nykytilanteeseen ei voida jäädä.

– Kolmannessa skenaariossa valtio ei tee tilanteelle mitään. Silloin syntyy yhä sekalaisempia tulkintoja, mikä on sallittua, mikä ei.

Itsenäisesti eteenpäin vai kuntayhteistyöhön?

Varjo painottaa, että valintoja on tehtävä, koska taustalla vaikuttaa väestökehitystäkin laajempi, Suomen aluerakenteen muutos.

Väkirikkaissa kunnissa, missä kouluja on paljon ja ne ovat lähellä toisiaan, erikoisetkaan ainevalinnat eivät juuri tuota ongelmia. Esimerkiksi espanjan opiskelijat voivat kä-



ETÄOPETUS PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMISESSÄ -KIRJAN KIRJOITTAJAT

Janne Varjo työskentelee koulutus-
sosiologian professorina Helsingin
yliopiston Koulutussosiologian ja
-politiikan tutkimusryhmässä (KUPOLI).
Varjon tutkimusaiheet liittyvät koulu-
tuskelliseen tasa-arvoon ja koulutuksen
hallintaan.

Mira Kalalahti toimii apulais-
professorina Jyväskylän yliopiston
Opettajankoulutuslaitoksella.
Kalalahden erikoisala on kasvatustieteiden
sosiologia, ja tutkimus keskittyy koulutus-
mahdollisuuksien tasa-arvoon,
paikalliseen koulutuspolitiikkaan ja
elinikäiseen ohjaukseen.

Pauliina Hongisto työskentelee
väitöskirjatutkijana Helsingin yliopiston
kasvatustieteellisessä tiedekunnassa.
Hänen väitöskirjansa käsittelee
etäopetuksen roolia perusopetuksen
järjestämisessä ja sen paikallisia
toteutustapoja.

vellä naapurikouluun.

Muulla maassa välimatkat kasvavat, ja on ratkaistava, miten opettajien työpanosta hyödynnetään niin, ettei suuri osa päivästä kulu autossa koulujen välillä tai ettei oppilaiden liikkuminen muutu yhä raskaammaksi ja epäekologisemmaksi.

Kehityssuunta ei ole Varjon mukaan epäselvä kenellekään kuntahallinnon ammattilaiselle. Väestö pakkautuu sinne, missä asutus on jo ennestään tiheää. Valtionosuuksien pienkoululisä lakkautettiin jo 2006, ja laskevan väestökehityksen kunnissa tehtävät vaikeutuvat vääjäämättömästi.

Kun Varjon aikaisemmassa tutkimuksessa kysyttiin, onko yhteistyö perusopetuksen järjestämisessä naapurikunnan kanssa todennäköistä viiden vuoden sisällä, vastaus oli monelta kuitenkin selkeä ei.

– Tämä kieltämisen tila on erikoinen, kauhistuttavakin paradoksi. Perusopetuksen järjestäminen on kunnallisen itsehallinnon kovinta ydintä. Siitä lipeäminen koetaan otteen menetykseksi, Varjo sanoo.

Eriarvoistuvan yhteiskunnan koulu

Opetuksen ja sivistyksen odotetaan nousevan tärkeäksi kunta-vaalien teemaksi. Kun pohditaan, onko tasa-arvoiseen perusopetukseen jatkossa mahdollisuuksia koko maassa, professori Janne Varjo muotoilee kysymyksen uudelleen: heijasteleeko koulu jatkossa suomalaisen yhteiskunnan eriarvoistuvaa kehitystä, vai olisiko suuntaa vielä mahdollista muuttaa.

– Olen ehkä hieman skeptinen. Vahvasti olen sitä mieltä, että etäopetusjärjestelyillä pystytään

tietyissä paikoissa helpottamaan tulevaisuuden ratkaisuja. Mutta isossa kuvassa en näe, että koulujen lakkautusta olisi nykyisellä väestökehityksellä mahdollista muuttaa.

Tutkimusryhmän kirja on luettavissa KAKSin verkkosivuilta hyvissä ajoin ennen kuntavaaleja. Varjo kehottaa jokaista ehdokasta perehtymään teokseen, varsinkin jos tähtäimessä on tulla valituksi koulutuspolitiikan kysymysten pohjalta.

– Digitalisaatio on jo kunnissa keskeinen kehittämistyön alue. Nyt jokaisen puolueen ja paikallisosaston on pohdittava oma kantansa etäopetukseen. Hyväksytäänkö kehitys tällaisena – siihen ei ole tarjolla suoria vastauksia, mutta päätä ei voi työntää pensaaseen. Päätökset on tehtävä, Varjo kehottaa. •

teksti | Maria Markus kuvat | Merja Ojala

MONIEN ESTRADIEN VAIKUTTAJA

Anu Vehviläisen tahto vaikuttaa ei ole kadonnut mihinkään, vaikka politiikan hän päättikin jättää taakseen. Kunta-alaa hän seuraa tiivistä.

Politiikan jokseenkin kaikilla eri tasoilla vaikuttanut **Anu Vehviläinen** tunnetaan tarkkana, topakkana, asioihin pieteetillä perehtyvänä ja aikaansaavana ihmisenä. Ja sen hän osoittaa jo haastattelun alkumetreillä.

Ennen ensimmäistä kysymystä hän kertoo itse, mistä haluaa aloittaa: kuntastrategioista.

– Nyt kun valitaan kunnanvaltuustot ja kaikki valitut odottavat innostuneina uusia tehtäviään, tahtoo käydä niin, että kuntalain edellyttämän strategian laatimiseen suhtaudutaan helposti aivan liian kunnianhimottomasti.

Se on hänen mielestään huolestuttavaa.

– Kuntastrategioiden tekeminen on todella tärkeää, sillä rakentuuhan tulevan neljän vuoden toiminta pitkälti niiden pohjalle. Etenkin kun tiedämme, että Suomessa väestö vanhenee, syntyvyys

alenee ja julkinen talous on huonolla tolalla, meidän pitäisi pystyä olemaan yhtä aikaa sekä ratkaisukeskeisiä että realisteja.

Hän kertoo vetäneensä kunta- ja uudistusministerinä koko kautensa (2015–2019) ajan parlamentaarista tulevaisuustyötä, Tulevaisuuden kunta -reformia, jossa määriteltiin neljä erilaista skenaariota ja visiota tulevaisuuden kunnasta vuonna 2030. Tietoa kerättiin muun muassa asiantuntija- ja alustuksista ja erilaisista teema- ja tulevaisuuskatsauksista. Näiden pohjalta laadittujen skenaarioiden toiveikkaimmassa päässä oli kunta, joka haluaa olla vetovoimainen elinvoimakunta, ja janan toisessa päässä uhkaskenaariona lannistunut kunta.

– On tärkeää tehdä myös laadullista analyysiä eikä vain uskoa sokeasti, mitä tilastoissa kerrotaan.

Tämän tyyppiseen syvälliseen tulevaisuuden ennakoitutyöhön hän kannustaa myös uusia valtuutettuja, vaikka myöntääkin, että yllätyksiltäkään tuskin voi välttyä, vaikka kuinka tarkkaan ennakoisi.

– Emmehän mekään osanneet nähdä, että Venäjä hyökkää

Ukrainaan, saatika ennakoida korona. Strategian huolellinen miettiminen olisi tärkeä valtuustokauden startti sekä luottamushenkilötyölle että virkakunnalle.

Yhtenä vaihtoehtona voisi olla, että ennakoitua ja strategiatyötä tehtäisiin yhdessä naapurikuntien kanssa. Hän heittää ilmoille ajatuksen, että jospa kaikki kunnat eivät tekisikään omaa kuntastrategiaansa, vaan laatisivat yhden yhteisen seudullisen tai alueellisen strategian.

– Kuntaliiton tuoreen kuntalaiskyselyn mukaan ihmisten suhtautuminen kuntaliitoksiin on tosi kielteinen. Jäin miettimään, että voisiko ”pakotetun ja lopullisen yhteistyön” sijaan askel syvempään ja parempaan yhteistyöhön olla yhteiset kuntastrategiat. Laillisia esteitä sille ei käsittäkseni olisi. Toki jokaisen kunnan tulisi omassa valtuustossaan asiakirja hyväksyä, vaikka se yhdessä valmisteltaisiin.

Neljännesvuosisadan ajan kuntapoliittikona itsekin toimineena hän on sitä mieltä, että erityisesti kuntapoliitikassa on

jatkuu >

ON TÄRKEÄÄ TEHDÄ MYÖS LAADULLISTA ANALYYSIÄ EIKÄ VAIN USKOA SOKEASTI, MITÄ TILASTOISSA KERROTAAN.





**ASEMAVALTAAN PÄÄSEMISEN
SIJAAN HÄNTÄ TUNTUUKIN
MOTIVOINEEN YHDESSÄ
TEKEMINEN, UTELIAS ASIOIDEN
ETEENPÄIN VIEMINEN SEKÄ
ROHKEA TILANTEISIIN TARTTUMINEN.**

jatkuu >

tärkeää pyrkiä yhteistyöhön.

– Minulle rakas sanonta on ”ei pidä hakea selkävoittoja”. Se tarkoittaa minulle, että on haettava aina ainakin siedettävää yhteisymmärrystä ja varottava nöyryytämistä toista. Se on hyvä neuvo kuntapäätäjillekin.

Topakka jo pienestä pitäen

Anu Vehviläisen ansioluettelo on hengästyttävän pitkä. Kahdeksan vuotta ministerinä, kuusi kansanedustajakautta, kymmenittäin muita tehtäviä ja toimielinjäsenyyksiä eduskunnassa – mukaan lukien puhemies tehtävä vuosina 2020 – 2022 – sekä lähes kolminumeroinen luku muita luottamustoimia eri organisaatioissa. Tämän perusteella voisi ehkä ajatella, että Vehviläinen on edennyt

poliittisella urallaan päämäärätietoisesti ja laskelmoivasti, ja pyrkinyt keinoja kaihtamatta vallan ytimeen.

Vuonna 2022 ilmestynyt, toimittaja **Anna-Liisa Hämäläisen** kirjoittama elämäkertateos, *Rouvapuhemies-Anu Vehviläisen elämä ja ura*, kertoo kuitenkin jotain aivan muuta.

Topakka Vehviläinen on toki aina ollut. Elämäkerrasta selviää, että pieni Anu opetteli ajamaan polkupyörällä lainaamalla salaa veljensä pyörää, ja että rippikouluiässä hän hyppäsi soutuveneestä järveen ja ui rantaan, kun veli oli moittinut häntä huonosta soutamisesta verkon nostamisen aikana.

Opiskeluaikanaan Joensuussa hän oli radikaali katuteatterilainen, joka eräänkin kerran intoutui

ANU VEHVILÄINEN

ASUU: Joensuussa

SYNTYNYT: Leppävirralla

IKÄ: 61

PERHE: aikuinen poika

KOULUTUS: Filosofian maisteri
pääaineenaan kotimainen kirjallisuus

AMMATTI: Vaikuttamisen asiantuntija,
puhujana, kirjoittajana

TUNNETAAN: Aiemmin eduskunnan
puhemies, ministeri ja kansanedustaja

NYKYISET LUOTTAMUS-
TEHTÄVÄT: Kunnallissalan kehittämis-
säätiön hallituksen jäsen, Joensuun
kaupunginvaltuutettu (aiemmin
hallituksen jäsenyydet muun muassa
Kevassa ja Kuntaliitossa)

LEMPIKIRJAILIJAT:
Sofi Oksanen, Joel Haahtela

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ:
Maaret Kallio: *Mielenrauha*

HARRASTAA: lukemista

INSPIRAATION LÄHDE:
luonto ja kirjat

MOTTO: Aamu on iltaa viisaampi

ryhmänsä kanssa heittelemään jäisillä tomaateilla poliitikkojen linja-autoa, joskin kohteeksi osuikin vahingossa bussilastillinen toimittaja.

Putkareissuhan siitä tuli.

Urallaan politiikassa hän osoitti tarmokkuuttaan esimerkiksi edistämällä monipaikkaisuutta, etätyötä ja vapaa-ajan asuntojen laajempaa käyttöä jo vuosia ennen koronapandemiaa, joka teki sitten kertaheitolla koko Suomesta yhden suuren etätyöalueen ja paikkariippumaton työ yleistyi ilman lainsäädäntömuutoksia. Eduskuntaa hän johti poikkeuksellisissa olosuhteissa juuri koronapandemian aikana.

Asemavaltaan pääsemisen sijaan häntä tuntuukin motivoineen yhdessä tekeminen, utelias asioiden eteenpäin vieminen sekä roh-

kea tilanteisiin tarttuminen niiden sattuessa eteen. Eikä ole mikään ihme, että tilanteita ja mahdollisuuksia onkin tarjoutunut, sillä Anu Vehviläinen tunnetaan paitsi puolueensa lojaalina luottopakkina, myös Suomen yhtenä taitavimmista kabinettipoliitikoista.

Raskaita asioita ei voi kieltää

Ilman kritiikkiä ei Anu Vehviläenkään ole pitkistä poliitikon urastaan selvinnyt. Liikenneministerinä häntä syytettiin kotiinpäin vetämisestä. Eduskunnan puhemiehenä arvostelua tuli esimerkiksi EU:n elvytyspaketin käsittelystä eduskunnassa.

Ja mahtuuhan Vehviläisen uralle myös putoaminen eduskunnasta vaalikaudeksi 2003–2007. Hän kertoo aavistaneensa noin kuukautta ennen vuoden 2003 vaaleja, että hän saattaisi pudota, vaikka edellisissä vaaleissa hän oli kerännyt hyvän äänisaaliin ja kauden aikana noussut eduskuntaryhmän varapuheenjohtajaksi. Aavistus osui oikeaan, ja pettymys oli suuri. Hän siivosi eduskunnan työhuoneensa ja hakeutui töihin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Karjalan piirin toiminnanjohtajaksi. Seuraaviin vaaleihin hän panostikin sitten isosti, ja meni kirkkaasti läpi.

Uraan liittyvät ongelmat asettuvat kuitenkin mittakaavaansa, kun niitä peilataan hänen henkilökohtaisessa elämässään kohtaamiinsa menetyksiin. Hän menetti isänsä ollessaan vain 11-vuotias. Isä päätyi lähtemään oman käden kautta. Myös oma aviomies päätyi tekemään saman ratkaisun marraskuussa 2011. Perheen poika, **Tatu**, oli tuolloin 11-vuotias, saman ikäinen kuin hän itse menettäessään oman isänsä.

Herää kysymys, mistä aina niin valoisana, vahvana ja rakentavana näyttäytyvä vaikuttaja ammentaa voimansa.

– Toisista ihmisistä, läheisistä,

kirjallisuudesta, luonnosta ja ortodoksisesta uskosta, hän luettelee ja paljastaa, että hänen paras rentoutumisaikansa on Pohjois-Karjalassa Höytiäisen rannalla oleva mökki.

– Siellä en tee juuri mitään, ehkä katselen oravan jälkiä, luen ja miihailen. Se on sellaista turhanai-kaista oleilua, niin kuin meillä sanotaan.

Hän jatkaa pohtimalla, että koska emme koskaan voi olla täydellisiä tai sataprosenttisen onnellisia, ainoa keino mielenrauhan saavuttamiseen on hyväksyä, mitä omassa elämänsäkulussa on ollut ja on. Raskaita asioita ja ikäviä olosuhteita ei voi kieltää, niiden kanssa pitää vain opetella pärjäämään.

Mutta ei yksin.

– Aikoinaan olin melko oma-voimainen ja minulle oli vaikeaa hyväksyä, että tarvitsen apua. Kun kävin mieheni itsemurhan jälkeen terapiassa, vilkuilin kelloa, että milloin sieltä pääsee pois, niin piinalliselta se tuntui. Vasta jälkikäteen tajusin, kuinka paljon se vei asioita eteenpäin.

Nykyisin hän puhuu mielellään mielenterveysasioista eri tilaisuuksissa, eikä hän arkaile jakaa myöskään omia henkilökohtaisia kokemuksiaan.

Yrittäjyyttä ja kulttuuria

Moni varmasti yllättyi, kun Anu Vehviläinen ilmoitti helmikuussa 2022, ettei lähde enää ehdolle seuraavissa eduskuntavaaleissa. Ikänsä, kokemuksensa ja osaamisensa ansioista hänellä olisi voinut olla vielä useita vuosia edessään politiikan pelikentillä. Pitkän pohdinnan tuloksena hän kuitenkin päätti toisin, jätti valtakunnan politiikan taakseen ja perusti Joensuuhun yhden naisen yrityksensä, joka tarjoaa puhujan, sparraajan ja kehittäjän asiantuntemusta.

– Minulla oli jo kolme vuosikymmentä takana Helsingissä ja alkoi tuntua siltä, että reissaaminen

jatkuu >

jatkuu >

riittää. Halusin myös olla enemmän läsnä läheisilleni. Meillä on kuitenkin vain tämä yksi elämä, hän pohtii.

Ennen yrityksensä perustamista hän oli mukana Joensuun kaupunginjohtajavaalin kärkikahinoissa, mutta veti hakemuksensa pois viime metreillä siinä ymmärryksessä, ettei hänellä ollut mahdollisuuksia tulla valituksi.

Halu laajaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ei kuitenkaan ole kadonnut mihinkään. Puhujana hänen aiheensa liikkuvat aina ulkopoliittikan muutoksesta demokratian kehitykseen ja tasa-arvoon sekä kulttuuriteemoista mielen hyvinvointiin. Hän on käynyt pitämässä juhlapuheita muun muassa sanomalehti *Karjalaisen* 150-vuotisjuhlassa ja Savonia ammattikorkeakoulussa sekä puhunut vaikuttamistyöstä sote-järjestöjen väelle, maakuntien kulttuuritoimijoille sekä matkailualan toimijoille.

Lisäksi hän kirjoittaa, etenkin kolumneja ja kirjallisuusarvosteluja. Hän kertoo kaivaneensa viime vuosina esiin kulttuuripuolen koulutuksensa, toimineensa kirjallisuustapahtuman taustaryhmässä ja puhuneensa kulttuurin merkityksestä eri tilaisuuksissa.

Vastikään hän kirjoitti Karjalaiseen kolumnin otsikolla: *Kulttuuri antaa ja kantaa*. Siinä hän kysyy Britannian legendaariseen pääministeriin **Winston Churchilliin** viitaten, ”mitä me sitten puolustamme ellemme kulttuuria?” Tarinan mukaan Churchill tokaisi näin, kun sotaministeriön väki esitti kulttuurirahojen siirtoa armeijan hyväksi Saksan hyökätessä Britanniaan vuonna 1940.

Vehviläinen on vahvasti sitä mieltä, että kieleemme on omaperäisintä, mitä meillä on, ja että kulttuuria ei pidä elitisoida, vaan sen pitää olla tarjolla kaikille.

Rakkaus erityisesti kirjallisuuden on konkretisoitunut yhtei-

seksi hyväksi myös vuonna 2026 ensimmäistä kertaa jaettavana 20 000 euron Karelia-kirjallisuuspalkintona, jota rahoittavat neljä pohjoiskarjalaista yritystä ja hallinnoi Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö.

– Yritykset panostavat yhteensä 200 000 euroa, joten palkintorahat ovat koossa kymmeneksi vuodeksi, Vehviläinen toteaa tyytyväisen kuuloisena.

– Saan virtaa ja voimaa, kun saan asioita aikaiseksi. Teot luovat toivoa.

Hän ennakoii, että kulttuuriasiat nousevat vahvemmin esiin lähikuukausien keskusteluissa, sillä eduskunnalle on juuri annettu kulttuuripoliittinen selonteko, jota sivistysvaliokunnan on tarkoitus käsitellä tänä keväänä.

– Selonteon yhteydessä on mahdollista arvioida myös tehtyjen leikkausten vaikutuksia kulttuuriin.

Enemmän kyllä kuin ei

Kevään kunta- ja aluevaalit Anu Vehviläinen jättää väliin, joten hän sulkee ovensa myös kunnallispolitiikkaan. Se ei tarkoita sitä, etteikö hän seuraisi kunta-alaa tarkasti. Hän kertoo miettineensä paljon kuntien, maakuntien ja julkisen sektorin tulevaisuusnäkyviä.

Ennen kaikkea hän peräänkuuluttaa sallivampaa suhtautumista hallinnollisiin erillisratkaisuihin ja kokeiluihin, sillä olosuhteet ovat niin kovin erilaiset eri puolilla Suomea.

Toisaalta myös kuntien ja alueiden pitäisi hänen mielestään entistä rohkeammin miettiä erilaisia ratkaisuja eikä vain toteuttaa monistettuja asioita, jotka perustuvat ohjaukseen. Hän painottaa, että valinnoilla, joita kunnissa ja alueilla tehdään, on merkitystä.

– Ei voi lähteä sellaisesta ajatuksesta, että lannistutaan, vaan pitää itse hakea ratkaisuja ja luovia

KUN JYRKÄ EI JÄTETTÄISIIN SANOMATTA, PÄÄSTÄISIIN POLARISAATIOSTA DIALOGIIN JA VOITAIISIIN LÖYTÄÄ ETEENPÄIN VIEVIÄ RATKAISUJA.

eteenpäin. Jos haluaa, että omaa kunnassa ja omalla alueella on elinvoimaa, kannattaa olla enemmän kyllä- kuin ei-vastauksia, hän pohtii.

– Tai edes ehkä-vastauksia. Kun jyrkkä ei jätettäisiin sanomatta, päästäisiin polarisaatiosta dialogiin ja voitaisiin löytää eteenpäin vieviä ratkaisuja.

Kuntien ja hyvinvointialueiden suhteen muotoutumista hän sanoo seuraavansa kiinnostuneena. Hän povaa, että yhteistyön tiivistämisessä ja roolien selkeyttämisessä menee helposti parikin vaalikautta.

– Koska hyvinvointialueet ovat olleet niin tiukassa taloudellisessa kurimuksessa, niiden energia on mennyt pitkälti siitä selviämiseen. Alueiden suurimmat ongelmat ovat rahoitus, henkilöstöpula, tiukka valtionohjaus sekä palveluverkko. Itsekriittisessä mielessä harmittelen, ettemme ole varautuneet riittävän ajoissa henkilöstöpulaan.

Toisaalta kunnatkin vasta etsivät omaa rooliaan ja sitä, miten ne ryhtyvät jatkossa toimimaan elinvoiman ja sivistyksen ja muiden niille kuuluvien tehtävien suhteen. Kunnissa on odotettu kuumeisesti valtionosuusjärjestelmän uudistusta, joka on Vehviläisen mukaan todella suuri ja monimutkainen kokonaisuus, josta harva tietää ja taitaa kaikki yksityiskohdat.

Hän veikkaa, että uudistus nousee vahvasti keskusteluihin vaalien alla, ovathan myös kuntien talousnäkyvät yleisesti valttavan tiukat.



TÄRKEINTÄ KÄYTÄNNÖN TASOLLA ON SE, ETTÄ KANSANEDUSTAJAT YMMÄRTÄVÄT LAINSÄÄDÄNTÖYÖN OLEVAN HEIDÄN YKKÖSTYÖNSÄ.

Ehdokkaat ovat kunniakansalaisia

Vaikka Anu Vehviläinen ei itse lähdekään kevään vaaleihin ehdolle, hän kannustaa muita ehdokkuuteen, sillä demokratialle on tärkeää, että mukana on monipuolisesti ehdokkaita eri puolueista ja ryhmistä. Hän intoutuu siteeraamaan politiikan toimittaja **Unto Hämäläistä**, joka on joskus todennut ehdokkaiden olevan kunniakansalaisia.

– Pitää antaa arvoa niille, jotka lähtevät ehdolle kuntiin ja alueil-

le, miksei myös eduskuntavaaleihin, hän toteaa, mistä päästäänkin keskustelemaan luottamushenkilöiden mahdollisista kaksois- ja kolmoismandaateista ja päällekkäisistä tehtävistä.

KAKSIn vastikään tekemän kyselyn mukaan vain neljä prosenttia vastaajista hyväksyi luottamushenkilöiden kolmoismandaatin, eli toimimisen yhtä aikaa sekä kansanedustajana, aluevaltuutettuna että kunnanvaltuutettuna.

Anu Vehviläinen sanoo henkilökohtaisena mielipiteenään, että kolmoisedustuksen voisi kieltää.

Hän lisää kuitenkin heti perään, että perustuslain mukaan meillä on laajat osallistumismahdollisuudet, mikä tarkoittaa sitä, että kaksois- tai kolmoismandattien kieltäminen vaatisi ainakin tarkempaa selvittelyä nykyisen lainsäädännön suhteen.

– Tärkeintä käytännön tasolla on se, että kansanedustajat ymmärtävät lainsäädäntöyön olevan heidän ykköstyönsä. Monien edustajien ajasta paljon menee kunta- tai aluepuolella, vaikka pitäisi pystyä aina priorisoimaan eduskuntatyö.

Itse hän tuntuu nyt laittavan etusijalle oman elämänsä.

– Olen iloinen siitä, etten ole enää mukana päiväkohtaisessa hektisessä politiikassa. Nyt minulla on myös enemmän aikaa ajatella.

Haastattelun loppuun hän jaksaa vielä yhden rauhassa haudutellun ajatuksen:

– Koska maailma on nykyisin niin monimutkainen ja muutokset nopeampia kuin nostalgisessa mielessä joskus ennen, olisi helppoa ajatella, että kaikki oli ennen paremmin, hän aloittaa.

– Mutta petämme itseämme, jos ajattelemme, että voimme siirtyä taaksepäin. On vain haluttava katsoa eteenpäin, haettava ratkaisuja ja mietittävä, mitä voisi itse tehdä ja ketä kannattaisi äänestää. •



E-tilat tuo kiinteistöille uusia tulovirtoja

Seniortek ja sen sisaryhtiö Minesec tunnetaan sote- ja kiinteistösektorien turvateknisistä ratkaisuista. Yrityksen E-tilat-ratkaisu tekee tilojen vuokraamisesta ja varaamisesta vaivatonta sekä poistaa prosessista turhat kulut.

Seniortekin ja Minesecin toimitusjohtaja **Pasi Nurmela** korostaa, että E-tilat tuo mahdollisuuksia kiinteistönomistajien tämänhetkisiin haasteisiin.

"Kiinteistöihin on tällä hetkellä saatava uusia tulovirtoja, koska vastikkeet kohoavat jatkuvasti, eivätkä tulot riitä kattamaan menoja. E-tilat-tuotteellamme saamme tuotua tehokkuutta ja toiminnallisuutta tilojen vuokraukseen."

E-tilat automatisoi koko vuokrausprosessin. Se tarjoaa sekä reaaliaikaisen tilavaruksen että kulunvalvonnan. Tilojen käyttäjät voivat helposti varata haluamiaan tiloja, eikä kiinteistön puolesta tarvita esimerkiksi henkilöä luovuttamaan avaimia. Myös tilojen maksaminen tapahtuu helposti, turvallisesti ja automatisoidusti.

"Kiinteistön ei tarvitse maksaa kuluja esimerkiksi avaintenluovutuksesta tai laskujenlähettämisestä. Näistä kuluista johtuen hinnat nousevat usein niin korkeiksi, että kukaan ei halua vuokrata tilaa."

Myös vuokraajan prosessi helpottuu. Sopivan tilan ja vapaat ajankohdat näkee reaaliaikaisesti verkosta ja samalla voi valita haluamansa lisäpalvelut, esimerkiksi siivouksen. Ennen varauksen alkamista vuokraaja saa automaattisesti tiedot, joilla pääsee sisälle tilaan.

KEHITYSTÄ YHTEISTYÖSSÄ

Palvelua on kehitetty pitkäaikaisessa yhteistyössä asiakkaiden kanssa ja heidän toiveisiinsa perustuen. Yhteistyökumppanina on toiminut esimerkiksi Limingan kunta.

"Limingan puolelta he ovat sanoneet, että kaikkia palveluja ei voitaisi tarjota ilman automatisoitua prosessia. Yksi etu on esimerkiksi se, että avaintenluovutusta ei ole nyt sidottu virka-aikaan vaan jokainen asiakas voi miettiä, mikä on heille sopiva aikaikkuna", Nurmela mainitsee.

Lisäksi automatisoidun prosessin avulla myös palvelujen muokkaaminen vastaamaan tarvetta on mahdollista. Esimerkkinä tästä Nurmela nostaa Vaalan kunnan, joka hyödyntää E-tilat ratkaisua vierasvenepaikkojen hallintaan.

"Erityisesti ulkopaikkakuntalaiset näkevät etukäteen onko tarjolla paikkoja ja voivat tehdä päätöksen sen mukaan. Toisaalta kunnan puolelta tiedetään sataman varausaste ja voidaan tarjota palveluja sen mukaan."

Ennakoitavuus helpottuikin palvelun käyttämisen myötä. Käyttöasteesta riippuen voidaan esimerkiksi muokata huoltotiheyttä. Lisäksi vuokraajien tavoittaminen on helpompaa, esimerkiksi tilanteessa, jossa tila onkin yllättäen poissa käytöstä ja varaus täytyy peruuttaa.

"Automatisointi auttaa sekä vuokralaista että vuokraajaa saamaan tarvittavat tiedot ja reagoimaan nopeasti", Nurmela summaa. ♦





Merja Ojala

Satu Perjo
KAKSin viestintäpäällikkö

Ketä kiinnostaa kuntavaalit, jos maailma ympärillä palaa?

Kiperämmin kuin kenties koskaan aiemmin meidän on kyettävä ratkomaan kestävyys-teen liittyviä haasteita yksilöinä, yhteisöinä ja *yhteiskuntina*. Olemme vielä kaukana ilmastotavoitteiden toteutumisesta, emmekä ole onnistuneet pysäyttämään ilmaston lämpenemistä edes 1,5 asteeseen. Olemme saavuttaneet *ihmiskuntana* keikahduspisteen, josta ei ole paluuta entiseen kestävämpään elämäntapaan.

Onneksi kuimana kupliva *kansalaisyhteiskunta* kypsyttelée jatkuvasti uusia keinoja vaikuttaa, kerätä huomiota ja kuulevia korvia: kärvennymmehän kaikki koko *luomakunnassa* elävältä, ellemme ala toimia ja äkkiä! Ei ole ihme, että turhautuminen riittämättömiin ilmastotoimiin saa kuntalaiset kaduille ja *eduskuntatalon* eteen puolustamaan elämän arvoa. *Kansalaisyhteiskunnan* aktiivisuus ja tuki ilmastotuhon pysäyttämiseksi onkin ajassamme elintärkeää, sanan täydessä merkityksessä.

Elämän itsensä arvo tuntuu kuitenkin jatkuvasti pakenevan otteestamme. Se unohtuu loisteputkivalojen värisevään kuultoon odottaessamme kolmatta tuntia apua ja tunteeseen siitä, ettei kukaan välitä. Se unohtuu puhelinsoittojen arvoituksellisiin valikkolabyrintteihin ja muistutuksiin siitä, että tämänkin asian olisit voinut hoitaa verkossa. Voit aina jättää huolesi bittiavaruudelle äänimerkin jälkeen tai jutella chättibotillemme ilmastoahdistuksestasi maanantaisin klo 9–11.

Miltä elämä mahtaisikaan tuntua, jos *yhteiskunnan* tärkein päämäärä ei olisi tehostus, vaan kukoistus? Miltä asuinympäristömme tuntuisivat, jos *yhteiskunnissa* rakennettaisiin yksinäisyyden sijaan tilaa yhteisöllisyydelle? Miltä arki rajallisella maapallollamme ja *aurinkokunnassamme* näyttäisi, jos kroonisen eripurin sijaan opettelisimme kohtaamaan toisemme erilaisista lähtökohdistamme huolimatta ja niiden ansiosta?

Ekologinen kestävämyys pakottaa ennemmin tai myöhemmin erilaiset *kuppikunnat* kohtaamaan haasteet yhdessä. Onhan ilmastokriisi pohjimmiltaan koko *ihmiskunnan* yhteinen oppitunti yhteistyöstä. Selviytyäksemme kriisistä, meidän tulee nähdä uudessa valossa myös *yhteiskunnan* valmiit päätöksentekoaareenat ja kysyä, ketä ei vielä kiinnosta kuntavaalit, vaikka maailma ympärillämme palaa? Onhan ilmastokriisin ratkaiseminen lopulta myös mahdollisuus puolustaa kaikkea sitä, mitä rakastamme.

Voit muuttaa omaa ajatteluasi kunnista ilmastokriisin keskellä vaikka heti: lue teksti tällä kertaa niin, että luet jokaisen kursivoinnin kohdalla ainoastaan sanan **kunta** esim. *ihmiskunta*.

Satu Perjo on KAKSin uusi viestintäpäällikkö. Hän on työskennellyt KAKSilla syyskuusta 2023 alkaen tutkimuksen ja viestinnän parissa. Jatkossa hän vastaa KAKSin viestinnän kehittämisestä ja suunnittelusta sekä varmistaa, että säätiön työ kuntien kehittämiseksi näkyy ja kuuluu monikanavaisesti.



Nuorten vaikuttamismahdollisuudet perustuvat Suomessa vahvaan lainsäädäntöön, mutta käytännön tasolla heidän äänensä jää usein kuulematta, sanoo erikoistutkija Anu Gretschel.

Nuorten osallisuuden vahvistaminen on ollut Nuorisotutkimusseuran erikoistutkijan FT **Anu Gretschelin** kiinnostuksen ytimessä aina. Into nuorten kanssa toimimiseen heräsi jo Kuusamon Erä-Veikoissa, jossa hän veti nuorena kilpasuunnistajana suunnistuskerhoa lapsille ja nuorille. Myöhemmin kiinnostus syventyi työharjoitteluisa Jyväskylän maalaiskunnan kulttuuri- ja nuorisotoimen nuorisotaloilla.

Kun hän sittemmin pureutui Jyväskylän yliopiston liikuntatieteelliseen tiedekuntaan tekemässään väitöskirjassa kuntien ja nuorten vuorovaikutusuhteisiin kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin, hän huomasi nuorten olevan paitsi kiinnostavia tutkimuskohteita, myös erinomaisia kansatutkijoita.

– Heiltä saa hyvää tietoa ja tuo-

reita ajatuksia. Olen tutkijana oppinut heidän kauttaan kuuntelemaan tarkemmin ja näkemään asioista useammasta näkökulmasta. Nuorilla on usein paljon sanottavaa pienistäkin asioista, mutta nämä ideat jäävät huomiotta, jos emme ole hereillä.

Nuoren kuntatutkijan tunnustuspalkinnon aikoinaan saanut Gretschel on edelleen nuorten kanssa paljon tekemisissä paitsi tutkijana, myös harrastuksensa kautta, sillä hän on paluumuuttanut takaisin pohjoiseen ja vetää jälleen Kuusamossa suunnistuskerhoa.

– Olen tällainen ikääntynyt nuori tutkija ja osoitus siitä, että Koillismaalta käsinkin voi tehdä tieteellistä työtä, hän naurahtaa.

Monitahoinen ongelmakenttä

Nuorten osallistumisen problematiikka on Gretschelin mukaan monitahoinen. Suomessa on kyllä vah-

va lainsäädännöllinen pohja nuorten vaikutusmahdollisuuksille: on kuntalaki, perustuslaki ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, jotka kaikki tarjoavat suuntaviivoja. Käytännön toteutus kuitenkin ontuu.

– Nuorten vaikuttamiskanavat ovat perinteisesti keskittyneet institutionaalsiin rakenteisiin, kuten oppilaskuntiin ja nuorisovaltuustoihin, ja ne nähdään riittävinä. Nuoret itse kuitenkin kokevat, etteivät nämä kanavat tarjoa todellista vaikutusvaltaa. Ne tavoittavat vain rajallisen joukon nuoria. On olemassa suuri joukko nuoria, joiden ajatukset jäävät huomiotta, koska he eivät ole mukana virallisissa rakenteissa. Tällaiset nuoret voivat ilmaista itseään neljännellä sektorilla eli kansalaistoiminnan ja aktivismin kautta. Osaavatko kunnat kuulla myös näitä signaaleja ja reagoida niihin? hän kysyy.

Gretschel kertoo kohdanneensa tutkimuksissaan kerta toisensa jälkeen nuoria, jotka kokevat tulensa sivuutetuiksi myös kuntien virallisessa päätöksenteossa. Esimerkiksi hankkeissa, joissa on käyty keskusteluja liikuntapaikkojen rakentamisesta, nuorille on saatettu luvata asioiden vieminen lautakuntien käsittelyyn, mutta toisin on käynyt ja lupaukset ovat jääneet lunastamatta.

– Tuntuu siltä, että nuorten pienet toiveet saattavat toteutua, mutta merkittävämät ideat jäävät paitsioon.

Tällä hetkellä nuoret ovat hänen havaintojensa mukaan kaiken kaikkiaan liian passiivisessa roolissa päätöksenteossa. Heiltä puuttuu äänioikeus kunnallisvaaleissa, vaikka keskustelua äänioikeusiän laskemisesta 16 vuoteen on käyty jo pitkään, itse asiassa ainakin koko 2000-luvun ajan. He ovat asiakkaina muun muassa nuorisotyössä, terveydenhuollossa ja liikuntapalveluissa, heillä itsellään ei ole sananvaltaa palveluiden kehittämisessä.

– Voi ajatella, että he kasvavat nyt sellaiseen käsitykseen, etteivät he ole tärkeitä.

Avain parempaan tulevaisuuteen

Nuorten osallisuuden tärkeyttä ei voi Anu Gretschelin mukaan liikaa korostaa. Hänen mukaansa kuntien elinvoimaisuus, demokratian toimivuus ja nuorten hyvinvointi ovat kaikki sidoksissa siihen, miten nuoret pääsevät vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä.

– Vuorovaikutuksen parantaminen nuorten ja yhteiskunnan välillä on avain parempaan tulevaisuuteen, hän tiivistää.

Niinpä nuorten osallisuus ei saa jäädä vain hetkellisiksi projekteiksi tai pinnallisiksi keskusteluiksi.

– Jotta nuoret tuntevat olevansa osa yhteiskuntaa, heidän ajatuksiaan on kuunneltava ja arvostettava. Heille tulee antaa mahdollisuus osal-

listua aidosti ja vaikuttaa siihen, millaisia palveluita ja päätöksiä heidän elinympäristössään tehdään.

Nuorisotutkimusseurassa toteutettavassa uudessa tutkimuksessa *Nuoret kuntalaisina ja demokratian tila: kohti yhdenvertaisuutta ja vaikuttamisen vaikuttavuuden uutta aaltoa* tutkimuskohteena onkin nuorten kuntavaikuttamisen kokonaistila.

– Tutkimustyömme tavoitteena on tuottaa systemaattinen kuva nuorten vaikuttamismahdollisuuksista ja siitä, miten kuntien päätöksenteossa huomioidaan nuorten näkemykset. Selvitämme myös sitä, mitä nuorten signaaleille tapahtuu kuntien, maakuntaliittojen ja hyvinvointialueiden rajapinnassa.

Gretschel kertoo, että tutkimuksessa haastatellaan sekä nuoria että viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä, ja lisäksi tarkastellaan kokospöytäkirjoja ja selvitetään, millä perustein nuorten esityksiä on joko edistetty tai sivuutettu.

– Pyrimme myös ymmärtämään, millainen kokemus nuorille muodostuu, kun he pyrkivät vaikuttamaan.

Ymmärrystä pyritään lisäämään keskustelutilaisuuksien avulla, eli viranhaltijoita, luottamushenkilöitä ja nuoria kutsutaan saman pöydän ääreen jakamaan ajatuksiaan. Tutkimusta toteutetaan näillä näkymin viidessä sijainniltaan ja kooltaan erilaisissa kunnassa.

Gretschel lupaa, että onnistuessaan he voivat luoda tutkimuksen avulla pohjaa käytännöille, jotka edistävät nuorten huomioimista päätöksenteossa sekä päätöksentekotapojen kestävyyttä, sitouttavat nuoria paremmin paikallisyhteisöihin ja vahvistavat demokratian toimivuutta.

– Muutos vaatii kuitenkin, että niin päättäjät kuin tutkijatkin ovat valmiita katsomaan totuutta silmiin ja kuulemaan, mitä nuoret oikeasti haluavat kertoa. •

➔ *KAKS on tukenut tutkimusta.*

KUNTAVAALIT ALUEVAALEJA TÄRKEÄMMÄT

41%

pitää kuntavaaleja itsensä tai läheistensä kannalta aluevaaleja tärkeämpiä

41%

pitää kunta- ja aluevaaleja yhtä tärkeinä

5%

kokee aluevaalit oman elämänsä kannalta kuntavaaleja tärkeämmiksi

KAKS – Kunnallisanalyyttien tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 30.11. – 4.12.2024. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 078. Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.



Lue lisää:



Wasa360-mallista etua kunnalle – ota ammattilainen kumppaniksi sote-vuokrasopimusneuvotteluihin

Tarjoamme kunnalle kokonaisvaltaisen palvelumallin, jossa vastaamme sote-kiinteistöjen yhtiöittämisestä, vuokrasopimusneuvotteluista ja -sopimusten laatimisesta hyvinvointialueiden kanssa.

Tämä mahdollistaa kiinteistöomistusten uudelleen järjestelyn, ja vapauttaa kunnan kiinteistöjen omistamisesta sekä palauttaa kiinteistöissä kiinni olevat varat kunnalle.

Kiinnostuitko?

Ota yhteyttä ja keskustellaan sitoumuksetta tilanteestanne.

Tommi Heikkinen

Hankejohtaja
tommi.heikkinen@wasagroup.fi
0400 564 718

Juha Rajamäki

Hankekehityspäällikkö
juha.rajamaki@wasagroup.fi
050 465 9626

www.wasagroup.fi